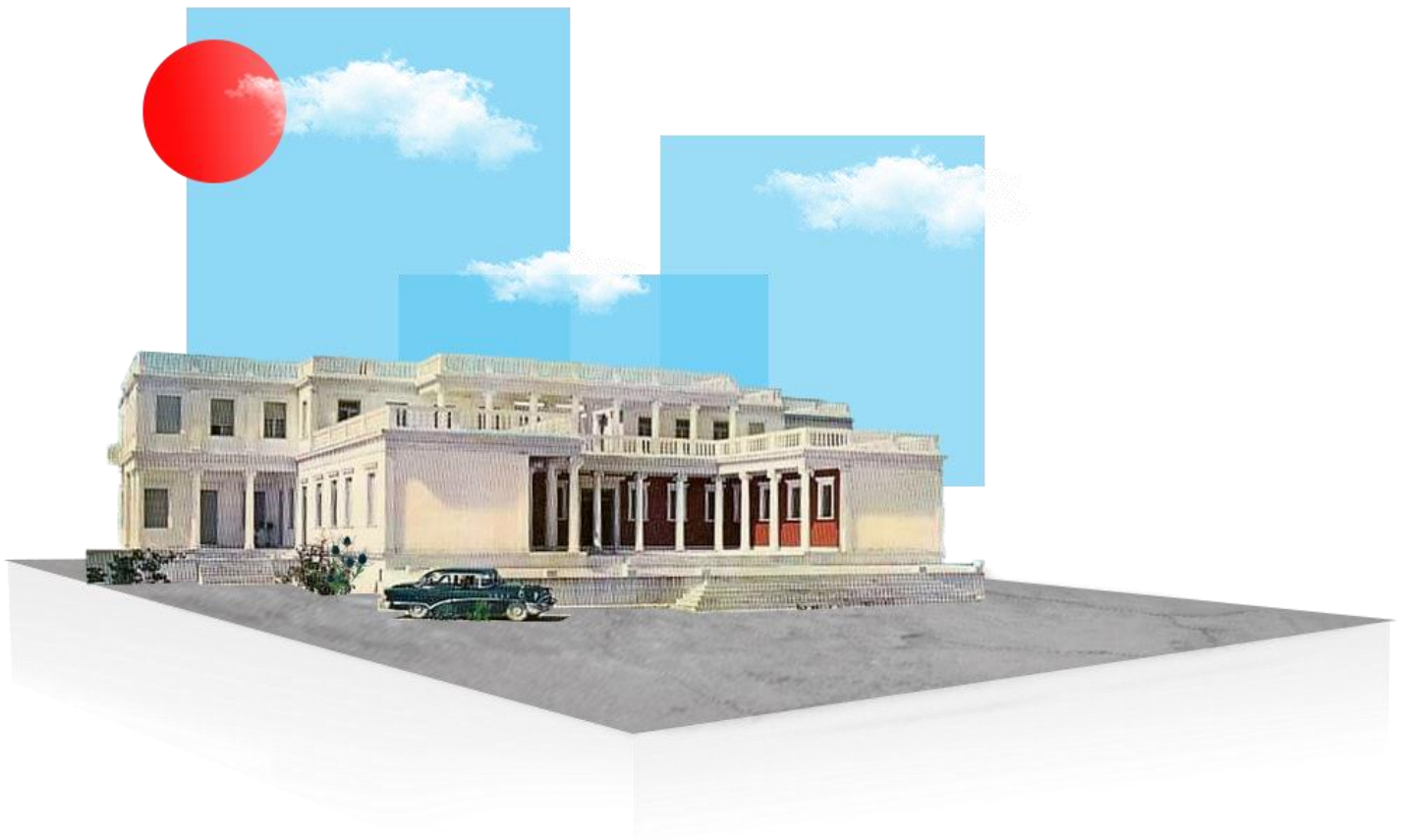

Βλέποντας το παρελθόν μέσα από την σύγχρονη αισθητική

Επανασχεδιάζοντας ένα παλιό κυβερνητικό κτίριο σε έναν
διαχρονικό οίκο μόδας.

ΚΑΨΑΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών & Πολιτισμού
Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής

Καψάλης Στέφανος

A.M.: 15082

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Ζωή Γεωργιάδου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών & Πολιτισμού
Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής

Εξεταστική επιτροπή

Δρ. Γεωργιάδου Ζωή

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Δρ. Μοίρα Μαρία

Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Φράγκου Διονυσία

Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Δρ. Γεωργιάδου Ζωή

Δρ. Μοίρα Μαρία

Φράγκου Διονυσία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών & Πολιτισμού
Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος ΚΑΨΑΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ του ΝΙΚΟΛΑΟΥ με αριθμό μητρώου 15082 φοιτητής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής

Δηλώνω υπεύθυνα ότι:

“Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολο τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας, τόσο δικής μου όσο και του ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρου ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου”.

Καψάλης Στέφανος

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	σελ. 6
Λέξεις κλειδιά.....	σελ. 6
Εισαγωγή.....	σελ. 7
Site analysis.....	σελ. 9
Η Περιοχή.....	σελ. 10
Η Τοποθεσία.....	σελ. 16
το Καραμπουρνάκι.....	σελ. 17
Η ιστορία του κτηρίου.....	σελ. 21
Υφιστάμενη κατάσταση.....	σελ. 27
Καθορισμός της νέας χρήσης.....	σελ. 32
Ο Σχεδιαστής.....	σελ. 33
Κεντρική Ιδέα.....	σελ. 52
Mood Board.....	σελ.53
Ανάλυση σχεδιαστικής σύνθεσης.....	σελ.55
Οργανογράμματα.....	σελ. 60
Υφιστάμενα σχέδια.....	σελ. 63
Νέα μελέτη σχεδίων.....	σελ. 70
Τρισδιάστατες αναπαραστάσεις.....	σελ. 76
Βιβλιογραφία.....	σελ. 92

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, μελετά ως θέμα την επανασχεδίαση του «Κυβερνείου» ή «Παλατάκι», ενός παλιού εγκαταλελειμμένου κυβερνητικού κτηρίου στην περιοχή της Καλαμαριάς, Θεσσαλονίκης και την μετατροπή του σε ένα διεθνή οίκο μόδας της εταιρίας Alexander McQueen που στα πλαίσια των δράσεων του, θα στεγάζει ένα ινστιτούτο για την προώθηση της μόδας στην Ελλάδα. Σκοπός αυτής της επανασχεδίασης είναι η αναβίωση του συγκεκριμένου νεοκλασικού κτηρίου που θεωρείται χαρακτηριστικό δείγμα της νεοανακτορικής αρχιτεκτονικής με απολυτό σεβασμό στο υπάρχον κέλυφος και τα σχεδιαστικά του χαρακτηριστικά. Η σχεδίαση του εσωτερικού του παίρνει έμπνευση από την καριέρα και τα σχέδια του πασίγνωστου μόδιστρου, αποδίδοντας έτσι φόρο τιμής στο σχεδιαστικό έργο του McQueen. Ξεδιπλώνοντας την κληρονομία των ρούχων μέσα στον χώρο, μεταφράζοντας την σε design.

Λέξεις κλειδιά

Νεοκλασικό, παλατάκι, επανασχεδίαση, Alexander McQueen, μόδα, καινοτομία, θεατρικότητα, φουτουρισμός.

Εισαγωγή

Στη χώρα μας τις προηγούμενες δεκαετίες, μέχρι και σήμερα παρατηρείται μια παραμέληση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Αυτό συνέβη πιο έντονα από την δεκαετία του '50 και μετά, μέσω και της μεθόδου της αντιπαροχής, όπου χιλιάδες κτήρια μεγάλης αρχιτεκτονική σημασίας θυσιάστηκαν στον βωμό της εξέλιξης των πόλεων και των στεγαστικών αναγκών της κοινωνίας. Δυστυχώς, δεν υπήρξε η απαραίτητη νομοθεσία για την προστασία τους αλλά και οι συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές για αυτά τα κτήρια.

Σε αντίθεση με άλλες χώρες του εξωτερικού, που οι συνθήκες ήταν διαφορετικές, στην Ελλάδα, η οικονομική κατάσταση έμοιαζε να χρειάζεται αυτό το αναγκαίο κακό για την ανάπτυξη της μεσαίας τάξης. Αυτό το γεγονός οδήγησε στην κατεδάφιση ή την εγκατάλειψη πολλών παλαιών μεγάρων και κατοικιών, που βρίσκονταν στα κέντρα των πόλεων και όχι μόνο. Μετά από τόσα χρόνια ακόμα και σήμερα η κατάσταση παραμένει λίγο-πολύ η ίδια. Πάρα την θέσπιση νόμων και την κήρυξη των κτηρίων ως διατηρητέα σε πολλές περιπτώσεις δεν άλλαξε απολύτως τίποτα. Στην στασιμότητα αυτού του θέματος, βέβαια, συνέβαλε και η πολύ πρόσφατη οικονομική κρίση της χώρας.

Τα τελευταία χρόνια το κοινωνικό σύνολο άρχισε να εκτιμά και να αναγνωρίζει εντονότερα την αισθητική και ιστορική σημασία των νεοκλασικών κτιρίων στην αρχιτεκτονική της πόλης, ειδικότερα χάρη στην μετατροπή πολλών εξ' αυτών σε χώρους προσιτούς για το κοινό όπως, παραδείγματος χάρη, σε καφετέριες, εστιατόρια κλπ. Υπάρχει ακόμα βεβαία αρκετός δρόμος, που πρέπει να διανύσουμε ως κράτος και ως κοινωνία για να κατανοήσουμε πλήρως την αξία τους.

Μεσώ του τμήματος και της σχολής μας καλούμαστε συχνά να διαχειριστούμε την αρχιτεκτονική μας κληρονομία είτε αυτή είναι παραδοσιακή είτε και νεότερη. Το γεγονός αυτό, μας δημιούργησε μια αναπόφευκτη έλξη προς την εξερεύνηση της ιστορίας τέτοιων σπάνιων κτηρίων, βάζοντας μας συχνά στην δημιουργική διαδικασία για την αναζήτηση της νέας

ταυτότητας τους, σε ένα πλαίσιο, που θα αρμόζει και θα σέβεται την ιστορία τους αλλά και την αρχιτεκτονική τους ιδιαιτερότητά.

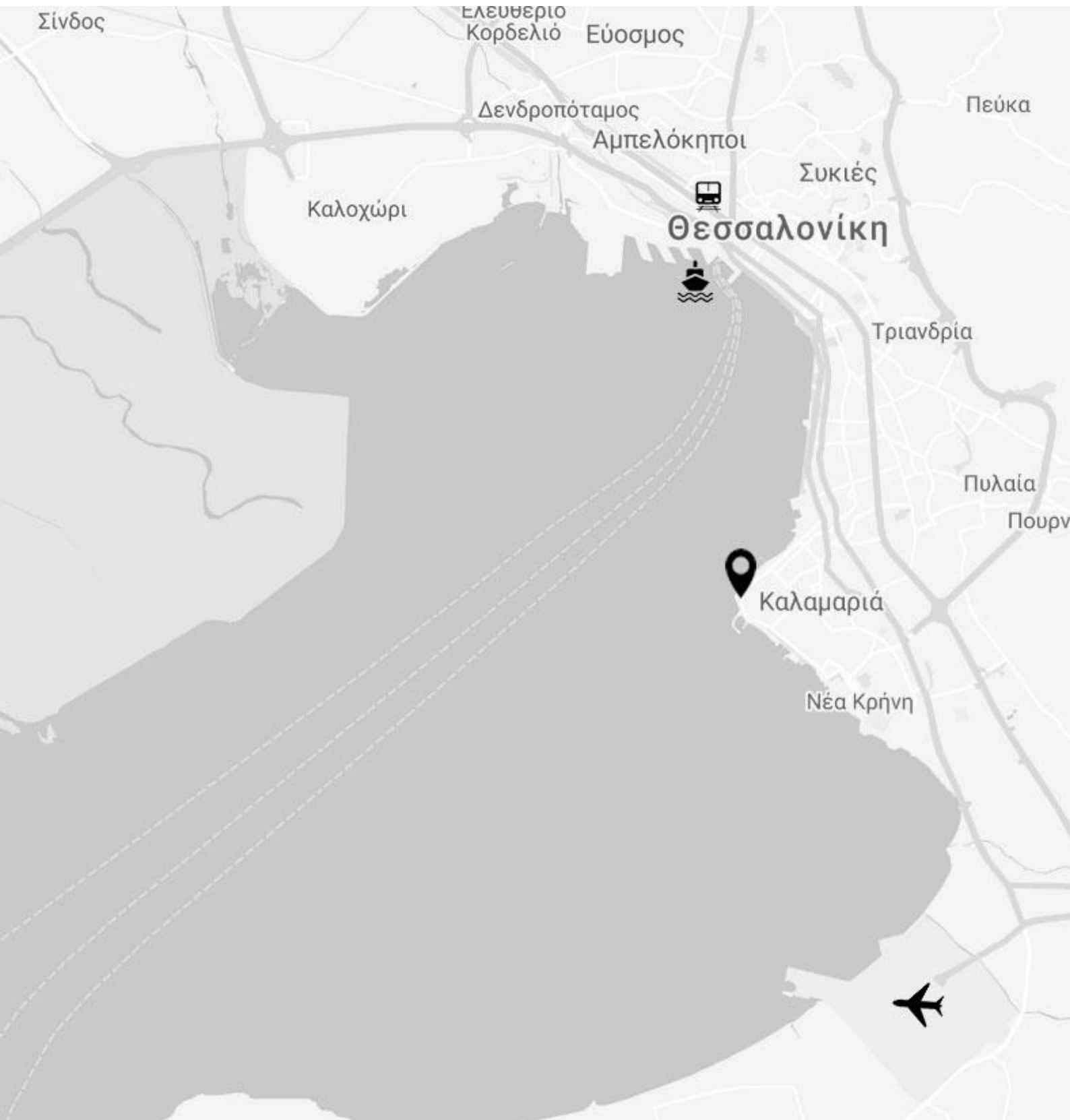
Υπάρχει, λοιπόν, μια «δημιουργική βιομηχανία»¹ που αγαπά ιδιαίτερα την κλασική -και όχι μόνο- αρχιτεκτονική. Στο εξωτερικό, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις σπουδαίων οίκων μόδας, οι οποίοι τείνουν να επιλέγουν κάποια από τα πιο εντυπωσιακά αρχιτεκτονικά έργα των περιοχών, όπου δραστηριοποιούνται, για να στεγάσουν την έδρα ή τα καταστήματά τους. Αρχιτεκτονική και Μόδα είναι έννοιες ταυτόσημες και άρρηκτα συνδεδεμένες, η μια προέκταση της άλλης. Άλλωστε σύμφωνα με τα λεγόμενα της Coco Chanel: “Fashion is architecture, it's a question of proportions”, δηλαδή « Η μόδα είναι αρχιτεκτονική, είναι θέμα αναλογιών»². Αυτό, ενδεχομένως, να έχει να κάνει με το γεγονός, πως και οι δυο βρίσκονται σε μια συνεχή αναζήτηση των τάσεων, ενώ ταυτόχρονα νιώθουν την επιτακτική ανάγκη της εξέλιξης. Μέσω της ελεύθερης έκφρασης και της δημιουργικότητάς οι δύο τους μαζί συνθέτουν τα πιο εντυπωσιακά αριστουργήματα. Για αυτό τον λόγο και η συσχέτιση τους δημιουργεί, όλο και πιο συχνά, θεαματικά αποτελέσματα.

¹ Ο όρος «Δημιουργικές Βιομηχανίες» περιλαμβάνει «όλες οι δραστηριότητες που βασίζονται στη δημιουργία και την εκμετάλλευση της πνευματικής ιδιοκτησίας» συγκροτούν δεκατρείς περιοχές δράσεων: α. διαφημιστική βιομηχανία, β. αρχιτεκτονικές και μηχανικές δραστηριότητες που εστιάζονται σε μελέτες για τους τελικούς χρήστες, γ. τέχνη και αρχαιότητες, δ. χειροτεχνική τέχνη, ε. σχεδιασμός (design), στ. μόδα (σχεδιασμός ενδυμάτων, μικρές σειρές παραγωγής, έκθεση και πώληση ενδυμάτων, συμβουλευτική μόδας), ζ. βιομηχανία φιλμ και βίντεο (αναπαραγωγή βίντεο, φωτογραφικές υπηρεσίες για τις ανάγκες δραστηριοτήτων κινηματογράφου, κινηματογραφία και παραγωγή βίντεο, κινηματογραφία και διανομή βίντεο) η. διαδραστικό λογισμικό ψυχαγωγικού περιεχομένου, θ. μουσική βιομηχανία (έκδοση και αναπαραγωγή ηχογραφήσεων), ι. παραστατικές τέχνες, ια. Γραφικές Τέχνες - Εκτυπώσεις, ιβ. Ανάπτυξη λογισμικού και υπηρεσιών υπολογιστών και ιγ. ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές δραστηριότητες.

Πηγή: Perić, N., & Savić, M., (2020). Creative Industries- Division, Economic and Cultural Implications. In the Proceedings of PaKSoM 2nd International Conference, Belgrade, November 16-17, 2020.

² Marcel Haedrich, 1971: «Coco Chanel : Her Life, Her Secrets», βιβλίο.

Site analysis

Η περιοχή

Η Καλαμαριά ιδρύθηκε το 1922 ως οικισμός του Δήμου Θεσσαλονίκης. Την 1/1/1943 έγινε Δήμος με έκταση 6,5 km² και πληθυσμό 10.500 κατοίκους. Σήμερα έχει έκταση 7,2 km² και πληθυσμό που ξεπερνά τους 110.000 κατοίκους (91.300 στην απογραφή του 2011). Είναι κτισμένη στην ανατολική ακτή του Θερμαϊκού Κόλπου και η παραλία της έχει μήκος 4,5 km³.

Η περιοχή της Καλαμαριάς έχει πανάρχαια ιστορία. Η ζωή στην περιοχή αυτή άρχισε να ανθεί πριν την ίδρυση της Θεσσαλονίκης από τον βασιλιά Κάσσανδρο, το 315 π.Χ. Πιο συγκεκριμένα, στο Καραμπουρνάκι (Μικρό Έμβολο) το ακρωτήριο της Καλαμαριάς, οι έρευνες και αρχαιολογικές ανασκαφές επιβεβαίωσαν την ύπαρξη ενός προϊστορικού οικισμού, που γνώρισε μεγάλη ακμή τον 5ο π.Χ. αιώνα. Μέσω των ευρημάτων (για παράδειγμα αμφορείς, κ.ά.) αποδείχθηκε η εμπορική δραστηριότητα με άλλες περιοχές όπως την Αττική, την Ιωνία και τα νησιά του Αιγαίου⁴. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των αρχαιολόγων, το Καραμπουρνάκι ταυτίζεται με την Αλία Θέρμη, δηλαδή το εμπορικό λιμάνι της αρχαίας Θέρμης. Σημειώνεται επίσης, πως ακόμη και στην νεότερη εποχή οι Καλαμαριώτες, που έκαναν μπάνιο στο παραλιακό μέτωπο, έβρισκαν στις πλαγιές θραύσματα αρχαίων αγγείων⁵. Ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα ακόμα εύρημα της περιοχής, το υποθαλάσσιο τείχος κατά μήκος της ακτής στο Καραμπουρνάκι.

Το τοπωνύμιο Καλαμαριά πρωτοεμφανίζεται το 1083 σε έγγραφο της Μονής Ξενοφώντος του Αγίου Όρους και αναφέρεται στη νοτιοανατολική πλευρά της Θεσσαλονίκης. Αυτή η ονομασία πιθανόν να προήλθε από παράφραση του όρου «Καλή μεριά», εξαιτίας της πλούσιας βλάστησης, των εύφορων αγρών, των πολλών καρποφόρων δέντρων, των αμπελώνων και των λουλουδιών που υπήρχαν τότε. Μια άλλη εκδοχή

³ 2020: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία., διαδικτυακή διεύθυνση

⁴ 2020: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία, διαδικτυακή διεύθυνση

⁵ 2017: «Στρατόπεδο Κόδρα: Η ιστορία της περιοχής και τα σημερινά βήματα για την παραχώρησή του». Left.gr, άρθρο.

υποστηρίζει ότι το όνομα είναι παράγωγο των λέξεων «Σκάλα – μεριά». Σκάλα ήταν ο Βυζαντινός ναύσταθμος, που υπήρχε στην περιοχή του Μικρού Εμβόλου και προστάτευε την είσοδο του Θερμαϊκού κόλπου από τις επιδρομές των Αράβων πειρατών, μέχρι τον 10ο αιώνα. Μεταξύ των ετών 904 και 1083, η διοικητική διαίρεση των Βυζαντινών, καθόριζε τη νοτιοανατολική περιοχή της Θεσσαλονίκης ως Βάνδον και αργότερα, το 1300, ως Καπετανίκειον Καλαμαριάς⁶. Για τον λόγο αυτό η Κασσανδρειώτικη Πύλη, που οδηγεί από τη Θεσσαλονίκη προς τη Κασσανδρεία Χαλκιδικής, μετονομάστηκε σε Πύλη της Καλαμαριάς. «Επί τουρκοκρατίας και μέχρι των αρχών του 20ού αιώνα ονομάζετο «Πόρτα Καλαμαριάς» ή πύλη του ανατολικού τείχους τής πόλεως, ή οποία ευρίσκετο άλλοτε εις την ανατολικήν έξοδον εκ τής πόλεως»⁷, ονομασία που διατηρεί έως τις αρχές του 20ού αιώνα. Στα εκτεταμένα όρια του Καπετανικείου, εκτός από τη γεωργική παραγωγή, άκμαζαν, επίσης, τα μοναστήρια και τα δεκατρία ονομαστά μετόχια αυτών.

Η περιοχή της σημερινής Καλαμαριάς παραμένει σχεδόν ακατοίκητη μέχρι το 1920. Οι πρώτοι που θα εγκατασταθούν στον τόπο είναι Έλληνες πρόσφυγες, προερχόμενοι από τον Καύκασο, τη Γεωργία και την Μικρά Ασία. Την ίδια εποχή κατέφθασαν, επίσης, με ατμόπλοια και οι πρώτοι πρόσφυγες από τη Ρωσία.

Οι πρώτες ροές προσφύγων, που έφταναν στην Θεσσαλονίκη, αποβιβάζονταν, αρχικά, στο κεντρικό λιμάνι της πόλης και αναζητούσαν κάπου να ξαποστάσουν, κάποιο κατάλυμα στο κέντρο της πόλης, σπίτια, ξενοδοχεία, πλατείες, δρόμους, αγορές, εκκλησίες και άλλους δημόσιους χώρους. Έτσι σύντομα, δημιουργήθηκε μεγάλος συνωστισμός στο λιμάνι και στο κέντρο. Το γεγονός αυτό έκανε τις αρχές να επιλέξουν ως τόπο αποβίβασης την Καλαμαριά, λόγω της ύπαρξης άφθονου ελεύθερου χώρου, στοιχειωδών στεγαστικών υποδομών και επίσης βασικής υποδομής, για την απολύμανση και απομόνωση των προσφύγων. Το Δημόσιο

⁶ 2020: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία., διαδικτυακή διεύθυνση

⁷ Γ. Θεοχαρίδης, 1977: «Καλαμαριά» (΄Από την ιστορίαν τής βυζαντινής χαλκιδικής), Μακεδονικά 17, σελ. 261 κ.εξ., βιβλίο

Λοιμοκαθακτήριο ή Απολυμαντήριο, ήταν ο χώρος υποδοχής των προσφύγων, μόλις αποβιβάζονταν από το καράβι⁸. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της εποχής από την «Καραντίνα» του Καραμπουρνού, πέρασαν 260.000 πρόσφυγες από τον Πόντο, 50.000 από τον Καύκασο και 25.000 από τα παράλια της Μικράς Ασίας. 22.000 από τους οποίους άφησαν εκεί την τελευταία τους πνοή. Μία από τις τελευταίες χρήσεις των «Απολυμαντηρίων» ήταν το καλοκαίρι του 1942, όταν οι ναζί απολύμαναν 45.000 Εβραίους της Θεσσαλονίκης πριν τους στείλουν στα στρατόπεδα εξόντωσης του Άουσβιτς⁹.

Ο λόγος κατασκευής τους και χρήσης των Απολυμαντηρίων ήταν η διασφάλιση της δημόσιας υγείας και η παρεμπόδιση της μετάδοσης ασθενειών στην πόλη, καθώς αναφέρεται πως πολύ από τους ανθρώπους που κατέφθαναν ήταν άρρωστοι, οπότε ήταν απαραίτητη η παραμονή τους σε κάποιο χώρο προτού μεταφερθούν σε κάποιο κατάλυμα. Κάποιοι μάλιστα πέθαιναν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Η Υπηρεσία Κοινωνικής Πρόνοιας χρησιμοποίησε όλους τους κενούς θαλάμους για την προσωρινή εγκατάσταση των προσφύγων. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 και την υποχρεωτική Ανταλλαγή των Πληθυσμών με τη συνθήκη της Λωζάνης του 1923, η Καλαμαριά υποδέχθηκε εδώ, πολύ περισσότερα κύματα εξαντλημένων προσφύγων. Η τραγωδία της Μικρασιατικής καταστροφής θεωρείται, και δικαιολογημένα, από τους ιστορικούς η μεγαλύτερη καταστροφή για τον Ελληνισμό, μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453. Περίπου 1.250.000 Έλληνες αναγκάστηκαν να φύγουν από τον Πόντο, τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη για να έρθουν στην Ελλάδα ως πρόσφυγες.¹⁰

Σύμφωνα με την απογραφή που έγινε το 1928, ο μεγαλύτερος αριθμός προσφύγων εγκαταστάθηκε στην Καλαμαριά, η οποία έγινε, στην συνέχεια, ο πολυπληθέστερος προσφυγικός συνοικισμός, με επικρατέστερο το Ποντιακό στοιχείο. Το 1/4 των

⁸ Κατικαρίδου Ιωάννα: «Τα «Απολυμαντήρια της Καλαμαριάς». Ιστορικές προσφυγικές μνήμες, άρθρο

⁹ Νίκου Ασλανίδη, 2021: «Τα «Απολυμαντήρια» Καλαμαριάς τόπος Ιστορικής Μνήμης!», Μακεδονία, άρθρο

¹⁰ 2020: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία., διαδικτυακή διεύθυνση

προσφύγων (κυρίως αστοί) εγκαταστάθηκαν στη Νότια Ελλάδα και τα 3/4 (κυρίως αγρότες) στη Βόρεια Ελλάδα. Από αυτούς περίπου 117.000 εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη, την οποία δίκαια ο συγγραφέας Γ. Ιωάννου αποκαλεί "Πρωτεύουσα των προσφύγων". Αξίζει να σημειωθεί ότι η Μακεδονία είχε μόλις πριν 10 χρόνια απελευθερωθεί, ύστερα από 460 χρόνια Οθωμανικής κατοχής.

Η δυσκολία της προσαρμογής στην καινούργια πατρίδα ήταν μεγάλη. Οι πρόσφυγες της Καλαμαριάς είχαν να αντιμετωπίσουν πολλές κακουχίες. Οι στερήσεις, η έλλειψη εργασίας, ο υποσιτισμός αλλά και οι αρρώστιες - κυρίως ελονοσία και τύφος- τους αποδεκάτιζαν. Αρχικά διέμεναν σε σκηνές και στη συνέχεια σε συμμαχικούς στρατιωτικούς θαλάμους, ενώ από το 1926 ξεκίνησαν να μοιράζουν εκτάσεις γης για την ανοικοδόμησή σπιτιών, τα περισσότερα παράγκες στην αρχικά, με τη βοήθεια της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων και της Κοινωνικής Πρόνοιας¹¹.

Στις παραθαλάσσιες περιοχές της Καλαμαριάς, εγκαταστάθηκαν κυρίως πρόσφυγες από τα παράλια κυρίως της Μικράς Ασίας, διότι, αφενός, τους θύμιζαν τους τόπους των πατρίδων που άφησαν πίσω τους και αφετέρου τους έδιναν τη δυνατότητα της άσκησης του ήδη γνώριμου επαγγέλματος της αλιείας, το οποίο ασκούσαν και στη Μικρά Ασία πριν τον εκδιωγμό τους. Έτσι οι πρόσφυγες δημιούργησαν συνοικισμούς και τους έδωσαν τα ονόματα των πατρίδων τους: Νέα Κρήνη (από την Κρήνη [ή Τσεσμέ] της Ερυθραίας της Μικράς Ασίας), Κατιρλί (από το Κατιρλί Βιθυνίας της Μικράς Ασίας) κ.ά.¹² Οργάνωσαν σωματεία και συλλόγους για να διαφυλάξουν τις αναμνήσεις τους και τις παραδόσεις τους από τις αλησμόνητες πατρίδες τους. Έτσι, το 1925 επανίδρυσαν το αρχαιότερο Ελληνικό - Ποντιακό σωματείο (ιδρύθηκε το 1869 στην Τραπεζούντα), την "Αδελφότητα Κρωμναίων", αλλά και τον Μουσικογυμναστικό Σύλλογο "Απόλλων"¹³.

Στην Καλαμαριά πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του, έως το 1925, ο Θρακιώτης πρόσφυγας

¹¹ 2020: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία., διαδικτυακή διεύθυνση

¹² Βλάση Αγτζίδη 9 Μαρτίου 2018 «Θεσσαλονίκη και Πρόσφυγες | Mikrasiatis» άρθρο

¹³ 2020: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία., διαδικτυακή διεύθυνση

Μητροπολίτης Ηρακλείας Γρηγόριος Καλλίδης μαζί με τους συμπατριώτες πρόσφυγες από την Θράκη, και για τον λόγο αυτό η κεντρική οδός της περιοχής φέρει το όνομά του.¹⁴ Άλλος κεντρικός δρόμος της περιοχής φέρει το όνομα του Θρακιώτη δημοσιογράφου Βλάση Γαβριηλίδη, ο οποίος γεννήθηκε στους Επιβάτες Ανατολικής Θράκης το 1848 και θεωρείται ο «πατέρας» της ελληνικής δημοσιογραφίας.

Στη μεγαλύτερη έκταση της σημερινής Καλαμαριάς όπως φέρ' ειπείν στο κέντρο Καλαμαριάς, την Αρετσού, το Καραμπουρνάκι, το Βυζάντιο, το Βότση, το Φοίνικα, αλλά και πιο πέρα μέχρι τη Σχολή Πολέμου, οι σύμμαχοί της Ελλάδος τότε Άγγλοι και Γάλλοι, δημιούργησαν πολλές στρατιωτικές εγκαταστάσεις, για τις ανάγκες του Μακεδονικού Μετώπου κατά των Κεντρικών Δυνάμεων, στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1915-1918). Δημιουργήθηκαν αεροδρόμια, στρατόπεδα, αποθήκες ανεφοδιασμού, νοσοκομεία, απολυμαντήριο, ακόμη και κοιμητήριο. Επίσης, κατασκεύασαν σιδηροδρομική γραμμή για τη μεταφορά πολεμοφοδίων από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης μέχρι την περιοχή της Σχολής Πολέμου. Διέσχιζε την ανατολική Θεσσαλονίκη περνώντας σχεδόν παράλληλα της Παπαναστασίου, από τη Χαριλάου και τις παρυφές του Βότση και του Φοίνικα.

Την προσπάθεια ανασυγκρότησης και ανάπτυξης διακόπτει λίγα χρόνια μετά ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Έτσι, στη αρχή της γερμανο-ιταλικής κατοχής (1941-42) η Καλαμαριά αριθμούσε ήδη θύματα από αυτή την τραγωδία με συνολικά 32 νεκρά παλικάρια, από τον βομβαρδισμό του αεροδρομίου της Μίκρας. Επιπλέον, οι Καλαμαριώτες πήραν ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση (1941-44) έχοντας περισσότερα από 30 θύματα, τα 11 από αυτά στο γνωστό μπλόκο της 13ης Αυγούστου 1944, το οποίο έγινε τραγούδι από τον Βασίλη Τσιτσάνη.¹⁵ Η περιοχή έχει αναφερθεί αρκετές φορές σε τραγούδια διαφόρων καλλιτεχνών από την Θεσσαλονίκη και όχι μόνο.

Σήμερα η Καλαμαριά είναι ένας από τους μεγαλύτερους δήμους της Ελλάδας και ο δεύτερος

¹⁴ 2013: «Ένας Άγιος περιγράφεται από μία συγγενή του», Διακονήματα, αρθρο

¹⁵ 2020: Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία., διαδικτυακή διεύθυνση

μεγαλύτερος της Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για μια περιοχή ιδιαίτερου τοπογραφικού ενδιαφέροντος λόγω της άμεσης σχέσης της με τη θάλασσα. Αποτελείται από πάρα πολλούς κολπίσκους, μικρά φυσικά λιμανάκια, που ευνοήσαν την ανάπτυξη της περιοχής, καθώς δημιουργήθηκαν μαρίνες αλλά και οργανωμένες παραλίες, με πιο γνωστή την Πλαζ Αρετσού, που ανοικοδομήθηκε στην θέση των παλαιών απολυμαντηρίων μετά από απόφαση του ΕΟΤ¹⁶ την δεκαετία του '60.¹⁷

Παρά το άσχημο παρελθόν της και τις δύσκολες εποχές που πέρασε η περιοχή, γνώρισε την ανάπτυξη και αναδείχθηκε αρκετά τις τελευταίες δεκαετίες. Ειδικά την περίοδο που ξεκινήσει η ανοικοδόμηση της της υπήρξε μεγάλη ζήτηση λόγω της τοποθεσίας της στον χάρτη και της πλειάδας δημόσιων χώρων αναψυχής, ενώ πολύς κόσμος ήθελε να μετακομίσει στην περιοχή για να αποφύγει την ηχορύπανση των περιοχών του κέντρου. Έτσι η Καλαμαριά μετατράπηκε σε μια από της πιο high-end¹⁸ γειτονιές της πόλης.

Επειδή υπήρχαν πολλά ανεκμετάλλευτα οικόπεδα στην περιοχή και αρκετές μονοκατοικίες, προσφέρθηκε επαρκής χώρος για την ανέγερσή οικοδομών διαφόρων τύπων. Οι οικοδομές της περιοχής είναι στην πλειοψηφία τους νεόδμητες με σύγχρονο σχεδιασμό και ευρύχωρους εξώστες. Επίσης, εφόσον δεν υπήρχε πρόβλημα χώρου, ευνοήθηκε η δημιουργία μεγάλων κήπων στις πολυκατοικίες. Παρ' όλ' αυτά η περιοχή δεν έχει κάποια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, πλην ορισμένων εξαιρέσεων που είναι κυρίως ιδιωτικές κατοικίες, οι οποίες χτίστηκαν την δεκαετία του '80 καθώς και λίγα δημόσια κτήρια.

Λόγω της πλεονεκτικής της θέσης πάρα πολλά γνωστά μαγαζιά κυρίως καφέ και εστιατόρια άνοιξαν στην περιοχή μετατρέποντάς την σε πόλο έλξης επισκεπτών.

¹⁶ Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.

¹⁷ Δάφνη Τσάρτσαρου: «Πλαζ Αρετσούς: η αγαπημένη πλαζ του παρελθόντος, σήμερα», άρθρο

¹⁸ High-end: Ο όρος «high-end» στα αγγλικά εξηγείτε ως κάτι που θεωρείται ακριβό ή εξαιρετικής ποιότητας στο είδος του και προορίζεται για άτομα που δεν τα ενδιαφέρει το κόστος. Πηγή: YOUR DICTIONARY & Cambridge Dictionary, 2021

Η Τοποθεσία

Το Καραμπουρνάκι

Το Καραμπουρνάκι αποτελεί μια τοποθεσία της Καλαμαριάς με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ονομάζεται αλλιώς Μικρό Καραμπουρνού ή και Μικρό Έμβολο, τόσα υποκοριστικά για ένα ακρωτήριο με μεγάλη ιστορία, ένα σημείο τόσο μικρό που έχει τόσα να πει.

Το 1989 ανακηρύχθηκε αρχαιολογικός χώρος¹⁹, λόγω του ότι στην περιοχή βρέθηκαν κατάλοιπα από έρευνες του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατάλοιπα ενός προϊστορικού οικισμού. Στην συνέχεια, το 1993, το σημείο αυτό χαρακτηρίστηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους²⁰, μιας και όλη η μορφολογία της περιοχής αποτελείται από πλαγιές, οι οποίες καταλήγουν σε μικρές παράλιες, που δημιουργήθηκαν φυσικά ενώ, σε ορισμένα σημεία οι πλαγιές αυτές καταλήγουν σε απόκρημνα σημεία, συνθέτοντας ένα εντυπωσιακό τοπίο κάτω από το οποίο έχουν βρεθεί και μεγάλες σχισμές σαν σπηλιές που βρέχονται από την θάλασσα.

Η περιοχή περικλείεται από πολλές εκτάσεις πράσινου, κυρίως χάρη στην τοπογραφία. Στο σημείο αυτό, από παλιά υπήρχαν διάφορες στρατιωτικές εγκαταστάσεις, που στην συνέχεια έπαψαν να λειτουργούν η μείωσαν το πεδίο των δραστηριοτήτων τους. Μία εξ' αυτών υπάρχει ακόμα και σήμερα και παραμένει ανεκμετάλλευτη στο μεγαλύτερο κομμάτι της, το λεγόμενο «Στρατόπεδο Κόδρα», το οποίο δημιουργήθηκε επί Οθωμανικής διοίκησης. Εντός του χώρου του στρατοπέδου υπάρχουν διάφορα κτίσματα που χρονολογούνται στον 19^ο²¹. Πρόκειται για ένα τεράστιο χώρο, που είναι πλέον εγκαταλειμμένος πάρα της επανειλημμένες προσπάθειες του Δήμου να το

¹⁹ Cityportal Team, 2015: «Καραμπουρνάκι ή Μικρό Καραμπουρνού ή Μικρό Έμβολο», Cityportal, άρθρο

²⁰ Μαριλένα Βασιλειάδου, 2016: «ΤΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΚΑΡΑΜΠΟΥΡΝΟΥ», THINKFREE OPINION MAGAZINE, άρθρο

²¹ Εύα Καβάτζη, 2020: «Παλιά Θεσσαλονίκη: Τα στρατόπεδα του τότε και του σήμερα», Parallaximag, άρθρο

μετατρέψει σε χώρο πολιτισμού. Λόγω όμως της έλλειψης πρωτοβουλίας μα και πολλών διαδικαστικών

δυσκολιών ο χώρος ερημώνει όλο ένα και περισσότερο. Παρά την κακή κατάσταση του μέρους, ο κόσμος τείνει να επιλέγει τον περιβάλλοντα χώρο του στρατόπεδο ως χώρο περιπάτου, καθώς αποτελεί τη μοναδική μεγάλη έκταση πράσινου στην περιοχή.

Από την πλευρά της θάλασσας στο ακρωτήριο του Μικρού Εμβόλου, επιλέχθηκε να χτιστεί ένα από τα πιο εντυπωσιακά κτήρια της περιοχής. Πρόκειται για το κτήριο που επιλέξαμε να μελετήσουμε στην συγκεκριμένη εργασία, το Κυβερνείο ή αλλιώς Παλατάκι. Ένα κτήριο - ορόσημο, που από το όνομα του και μόνο, καταλαβαίνει κανείς την ιδιαιτερότητα του. Διαχωρίζεται από τις εκτάσεις όπου αναφέρθηκαν παραπάνω μέσω του δρόμου που οδηγεί στο ανατολικότερο τμήμα του Δήμου Καλαμαριάς. Τοποθετημένο στο απολυτό άκρο σε μία απόκρημνη πλαγιά ιδιαίτερου φυσικού κάλους με άνοιγμα και θέα όλο τον Θερμαϊκό κόλπο. Αντικρίζει και από τις δύο πλευρές του, είτε το ηλιοβασίλεμα είτε την θέα της πόλης.

Αεροφωτογραφία της περιοχής²²

²² Θανάσης Γίωγλου, 2019: «Η Καλαμαριά μέσα από τα λόγια σπουδαίων καλλιτεχνών», Ogdoo.gr, άρθρο, <https://www.ogdoo.gr/erevna/thema/i-kalamaria-mesa-apo-ta-logia-spoudaion-kallitexnon>

Η ιστορία του κτηρίου

Το Κυβερνείο, γνωστό και ως Παλατάκι, δεσπόζει στη «μύτη» του ακρωτηρίου του Μικρού Εμβόλου. Από εκεί βλέπει ολόκληρη την πόλη και το παραλιακό της μέτωπο, «επιβλέπει» τη ναυσιπλοΐα στον Θερμαϊκό Κόλπο και ατενίζει δυτικά και νότια τις κορυφογραμμές των Πιερίων, του Ολύμπου και του Πηλίου. Ένα κτήριο γεμάτο ιστορία που τώρα πια στέκει, άδειο, ανεκμετάλλευτο, σε μια από τις πιο εντυπωσιακές γωνιές της περιοχής και ενδεχομένως ολόκληρης της Θεσσαλονίκης.

Στους παλιούς καιρούς, το Κυβερνείο, φιλοξενούσε στους χώρους του βασιλείς, αρχηγούς κρατών, πρωθυπουργούς και υπουργούς. Στους κήπους του αλλά και στον ισόγειο χώρο, εκεί είχαν πραγματοποιηθεί φαντασμαγορικές δεξιώσεις και είχαν παρελάσει σημαντικές προσωπικότητες όπως : ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο Κωστής Στεφανόπουλος, ο Δημήτρης Χριστόφιας, ο Ρομάνο Πρόντι, η βασίλισσα Σοφία της Ισπανίας με τον πρώην βασιλιά Χουάν Κάρλος Α', ο βασιλιάς Αλβέρτος Β' του Βελγίου, ο πρωθυπουργός της Αλβανίας Φατός Νάνο, ο πρώην πρωθυπουργός της Ρωσίας Γεβγκένι Πριμακόφ και πλήθος ακόμα πολιτικών προσωπικοτήτων, το σύνολο σχεδόν της εγχώριας πολιτικής και τοπικής ηγεσίας.

Χτίστηκε στην δεκαετία του 1950σε έκταση που παραχωρήθηκε το 1959 από το υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων. Ανεγέρθηκε κατά την πενταετία της «ανασυγκρότησης» του 1955-1960. Είναι νεοκλασικού ρυθμού σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ι. Χριστόπουλου, με προμελέτη του Περικλή Σακελάρη. Ο λόγος για τον οποίο το μέγαρο κατασκευάστηκε σε ρυθμό νεοκλασικό «ήταν η επιβλητική προβολή του κράτους» σύμφωνα με το βιβλίο του Βασίλη Κολώνα²³. Ακολουθεί της αρχές της

²³ Κολώνας Β. 2012. Θεσσαλονίκη 1912-2012. Η Αρχιτεκτονική μιας εκατονταετίας. UNIVERSITY STUDIO PRESS, άρθρο

συμμετρίας, στοιχείο που σχετίζεται με την «ανακτορική» νεοκλασική αρχιτεκτονική²⁴.

Μετά το τέλος της ανοικοδόμησης του, το κτήριο παραχωρήθηκε αρχικά το 1962 στον Υπουργό Βορείου Ελλάδας, ως κατοικία. Αμέσως μετά, το 1963, δόθηκε στην Ελληνική Βασιλική οικογένεια ως θερινή βασιλική κατοικία. Ωστόσο, λέγεται ότι χρησιμοποιήθηκε από τον βασιλιά Κωνσταντίνο ελάχιστα καθώς έμεινε εκεί μόνο μία νύχτα²⁵, διότι προτιμούσε το ξενοδοχείο «Μεντιτερανέ», θρυλικό ξενοδοχείο της εποχής, το οποίο κρίθηκε ακατάλληλο μετά τον σεισμό του 1978. Λέγεται μάλιστα, πως η τοποθεσία του κτίσματος δεν άρεσε στην βασίλισσα, η οποία δεν ήρθε ποτέ να το δει. Το 1968 κατά την διάρκεια της Χούντας των Συνταγματαρχών αποδόθηκε η χρήση του ακινήτου στο υπουργείο Βορείου Ελλάδος.

Μετά τη μεταπολίτευση χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία από διάφορους Υπουργούς Μακεδονίας-Θράκης και από τον τότε Πρωθυπουργό και μετέπειτα πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Καραμανλή, κατά τη διάρκεια των επισκέψεών του στη Θεσσαλονίκη²⁶. Τελευταίος ένοικος του «Κυβερνείου» υπήρξε ο υπουργός Μακεδονίας-Θράκης Νίκος Τσιαρτσιώνης, της κυβέρνησης Καραμανλή, την περίοδο 2004-2006.

Στην συνέχεια, το 2006, επί υπουργίας Γεωργίου Καλαντζή, «σφραγίστηκε», με σκοπό να ανακαινιστεί, κάτι το οποίο δεν έγινε ποτέ. Η τελευταία ενέργεια για την αναστήλωση και την αποκατάσταση του, έγινε επί θητείας της πρώην υπουργού Μακεδονίας Θράκης Κατερίνας Νοτοπούλου, η οποία είχε «προχωρήσει» στη σύνταξη τεχνικού δελτίου σε συνεργασία με την «Αναπτυξιακή Μείζονος Αστικής Θεσσαλονίκης» και είχε εκκινήσει τις διαδικασίες, υποβάλλοντας τον σχετικό φάκελο για την ένταξη του «Κυβερνείου» σε πρόγραμμα χρηματοδότησης. Μία από τις προτάσεις, όπως αυτές περιγράφονται σε εκείνο το τεχνικό δελτίο, ήταν η μετατροπή του σε «Μουσείο Διασποράς», στο οποίο μπορούσε να ενσωματωθεί και η έδρα του

²⁴ Μυρτώ Τούλα, 2021: «Η θλιβερή εγκατάλειψη στο εμβληματικό Παλατάκι», Parallaximag, άρθρο

²⁵ Μηχανή του Χρόνου: Το Παλατάκι της Θεσσαλονίκης που εγκαταλείφθηκε και λεηλατήθηκε, άρθρο

²⁶ Θάνος Τάκης, 2015: «Παλατάκι (Κυβερνείο): Ένα ερείπιο πολυτελείας στη Θεσσαλονίκη», web.archive, άρθρο

Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού ή θα μπορούσε να λειτουργήσει ως «Συνεδριακό και Εκθεσιακό Κέντρο».

Τα προηγούμενα χρόνια λάμβανε χώρα στο Κυβερνείο η δεξίωση της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης, που ακολουθούσε μετά την ομιλία του Πρωθυπουργού. Σταδιακά όμως, η ασθένεια του Ανδρέα Παπανδρέου, τον ανάγκασε να περιορίσει τις μετακινήσεις του επιλέγοντας το συνεδριακό κέντρο "Ι. Βελλίδης" για την ομιλία και τη δεξίωση, έτσι το Κυβερνείο ξεχάστηκε²⁷.

Στις 16 Απριλίου του έτους 1997 πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της δράσης «Θεσσαλονίκη – Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» μια έκθεση, εντός του Κυβερνείου, με τα εννέα αντιπροσωπευτικότερα έργα του Μικελάντζελο Μερίσι, ευρέως γνωστού ως Καραβάτζιο (1571-1610). Πάρα πολύς κόσμος συνέρρεε στο χώρο για να επισκεφθεί την έκθεση με έργα Καραβάτζιο²⁸.

Από μελέτη που συνέταξε Ο Παύλος Κανονίδης το 2001, επί υπουργίας Γιώργου Πασχαλίδη, το Κυβερνείο κηρύχθηκε διατηρητέο και έως και σήμερα ανήκει στην Προεδρία της Δημοκρατίας.

Τα τελευταία χρόνια αξιοποιείται περιστασιακά μόνο ο αύλειος χώρος του για τη διοργάνωση διάφορων εκδηλώσεων. Κατά καιρούς αξιοποιείται για τις ανάγκες της δράσης «Παρά θιν' αλός» που διοργανώνει συναυλίες στον χώρο αυτό. Σύμφωνα με τον Ξεναγό Κωνσταντίνο Σφήκα, το 2008 διοργανώθηκε εντός του Κυβερνείου η παρουσίαση της Θεσσαλονίκης για την παγκόσμια εμπορική έκθεση "EXPO 2008", που η πόλη ήταν υποψήφια ωστόσο αποκλείστηκε από την πρώτη ψηφοφορία. Έχει χρησιμοποιηθεί επίσης κατά καιρούς και για άλλες εκδηλώσεις, όπως τη πασαρέλα του Βασίλη Ζούλια με θέμα «The Crown», με την παρουσίαση ρούχων υψηλής ραπτικής του καταξιωμένου σχεδιαστή. Έχουν γίνει επίσης διάφορες φωτογραφήσεις στο εξωτερικό του κτηρίου, ενώ πριν κάποια χρόνια φιλοξένησε τη δεξίωση γάμου της οικογένειας του Ιβάν Σαββίδη.

²⁷ Μυρτώ Τούλα, 2021: «Η θλιβερή εγκατάλειψη στο εμβληματικό Παλατάκι», Parallaximag, άρθρο

²⁸ 1997: «Καραβάτζιο στη Θεσσαλονίκη», Ριζοσπάστης, άρθρο

Τα τελευταία δύο χρόνια ο χώρος παραχωρείται στον Σύλλογο Φίλων του Κολεγίου Ανατόλια, για τη διοργάνωση εκδηλώσεων με στόχο την υποστήριξη του προγράμματος υποτροφιών του Κολεγίου. Για αυτόν τον λόγο η συντήρηση του αύλειου χώρου γίνεται από τον ίδιο²⁹.

Φωτογραφία της μπροστινής όψης του κτηρίου³⁰

²⁹ Θάνος Τάκης, 2015: «Παλατάκι (Κυβερνείο): Ένα ερείπιο πολυτελείας στη Θεσσαλονίκη», web.archive

³⁰ Νένα

Καζαντζίδου, 2019, «Ελπίδες να λάμψει ξανά το Παλατάκι», parallaxi, άρθρο <https://parallaximag.gr/thessaloniki/o-chartis-tis-polis-to-kivernio>

Υφιστάμενη κατάσταση

Το κτήριο χτίστηκε σε μια έκταση περίπου 15 στρεμμάτων. Τα σχέδια του αρχιτέκτονα Ι. Χριστόπουλου που ήταν βασισμένα στην συμμετρία, τοποθετώντας το κτήριο σχεδόν στην μέση του οικοπέδου και όσο γίνεται πιο κοντά στην θάλασσα. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως το νεοκλασικό ύφος του κτηρίου σχετίζεται με την σύγχρονη ανακτορική αρχιτεκτονική και σχεδιάστηκε έτσι για να αποπνέει κύρος. Στο ίδιο ύφος είναι σχεδιασμένο και το πρόπυλο του μεγάρου που μοιράζεται τους ιδίους ιωνικούς κίονες με το περιστύλιο και την κιονοστοιχία, που υπάρχει κατά μήκος της νότιας πλευράς.

Στο οικοπέδο, των 15 στρεμμάτων, υπάρχουν κήποι, ένα εκκλησάκι, ελικοδρόμιο και μικρή μαρίνα ελλιμενισμού, με πρόσβαση στη θάλασσα. Σημαντικές ζημίες εντοπίζονται στο εξωτερικό μέρος του κτηρίου, στους εξώστες και στις βεράντες. Επίσης λόγω της κοντινής απόστασης του από τη θάλασσα έχει αρχίσει να διαβρώνεται ο βράχος πάνω στον οποίο βρίσκεται το Παλατάκι με αποτέλεσμα την υποχώρηση του εδάφους, χρήζοντας έτσι άμεσης ενίσχυσης. Αυτά τα εξωτερικά σημεία του Κυβερνείου σήμερα, βρίσκονται εκτεθειμένα πλήρως στην φθορά του χρόνου και βρίσκονται ένα βήμα πριν την καταστροφή³¹.

Το κτήριο αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα συνολικού εμβαδού περίπου 1.604 τ.μ. Το ισόγειο διαθέτει 922 τ.μ. με εξώστη 660 τ.μ. και ο όροφος εκτείνεται σε 682 τ.μ. με εξώστη 445 τ.μ. προστιθεμένου του υπογείου, το οποίο εκτείνεται σε έκταση 1.330 τ.μ. Στο υπόγειο λειτουργούσαν μαγειρεία, πλυσταριό, αποθήκες και διάφοροι βοηθητικοί χώροι. Στον πρώτο όροφο βρίσκονται τα βοηθητικά δωμάτια και δύο σουίτες, τα σαλόνια, η αίθουσα χορού και το αίθριο. Στο ισόγειο τοποθετούνται κυρίως χώροι δεξιώσεων, χώροι προσωπικού, καθώς και οι κοινόχρηστοι χώροι του κτηρίου.

³¹ Μυρτώ Τούλα, 2021: «Η θλιβερή εγκατάλειψη στο εμβληματικό Παλατάκι», Parallaximag, άρθρο

Ο εσωτερικός χώρος του κτηρίου, την τελευταία περίπου δεκαετία, έχει υποστεί σοβαρές καταστροφές. Οι τοίχοι και τα ταβάνια εμφανίζουν ρωγμές και σημάδια υγρασίας, τα ξύλινα πατώματα καταστρέφονται κι αυτά από τα τρίμματα που πέφτουν από τους τοίχους και τις οροφές, η οξειδωση έχει αλλοιώσει τα μέταλλα στις πόρτες, ενώ οι υδραυλικές και ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις έχουν καταστραφεί ολοσχερώς, τα συστήματα θέρμανσης δεν λειτουργούν και όσα έπιπλα έχουν απομείνει είναι καλυμμένα ή πακεταρισμένα σε κούτες³². Παράλληλα όλα τα αντικείμενα αξίας εντός του κτηρίου, έργα τέχνης, χαλιά, συλλεκτικά έπιπλα και δώρα υψηλών φιλοξενούμενων, παραμένουν πακεταρισμένα μέσα σε αποθήκες. Επίσης, πολλά αντικείμενα από το εσωτερικό χάθηκαν ή εντοπίστηκαν σε άλλα μέρη, για παράδειγμα, ένα σπάνιας ομορφιάς ψηφιδωτό βρέθηκε κατά περιέργο τρόπο στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ. Επιπλέον, 64 πίνακες ζωγραφικής εντοπίστηκαν στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, ενώ 48 πανάκριβα χαλιά έχουν εξαφανιστεί. Όλα τα αντικείμενά που ανακτήθηκαν έχουν μεταφερθεί σε αποθήκες, ενώ ορισμένοι πίνακες βρίσκονται στο Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης.

Η περισυλλογή της κινητής περιουσίας του Κυβερνείου έγινε με τη φροντίδα του δρα Παύλου Κανονίδη, ο οποίος την κατέγραψε και μετέφερε όλα αυτά τα μεγάλης αξίας αντικείμενα και έργα τέχνης. Εξαιρούνται δύο μεγάλα πιάνα, καθώς και κάποια έπιπλα, τα οποία παραμένουν στο Παλατάκι, καλυμμένα, προκειμένου να προστατευτούν από τη μούχλα και την υγρασία.

Το κτήριο έχει αφεθεί στο έλεος της αδράνειας και των φυσικών καταστροφών, καταταγμένο σε μία πολυσέλιδη λίστα διατηρητέων κτηρίων της πόλης που φαίνεται να έχουν αμφίβολο μέλλον.

³² 2016: «Θεσσαλονίκη: Στο "Παλατάκι" μόνος κάτοικος ο... φθοροποιός χρόνος», Kerdos, άρθρο

Φωτογραφία του φουαγιέ στο εσωτερικό του κτηρίου.

Φωτογραφία των δωματίων.

Φωτογραφία της αίθουσας δεξιώσεων³³

³³ THESSCITY, 2019: «Ρημάζει» το Παλατάκι στην Καλαμαριά - Πρόταση για ανάπλαση του», thessnews, άρθρο, <https://www.thessnews.gr/article/142375/rimazei-to-palataki-stin-kalamaria-protasi-gia-anaplasi-tou>

Φωτογραφία της πίσω όψης του κτηρίου³⁴

³⁴ Γιάννης Τριανταφυλλόπουλος. 2019, «ΒΙΝΤΕΟ: Κόβει την ανάσα το Παλατάκι από ψηλά», *parallaximag*, άρθρο <https://parallaximag.gr/thessaloniki/maties-ston-poli/vinteo-kovei-tin-anasa-to-palataki-apo-psila>

Ο σχεδιαστής

Ο Alexander McQueen ή αλλιώς Lee Alexander McQueen, ήταν Βρετανός σχεδιαστής μόδας και δημιουργός της υψηλής ραπτικής. Γεννήθηκε στις 17 Μαρτίου 1969, στο Λονδίνο της Αγγλίας και απεβίωσε στις 11 Φεβρουαρίου 2010. Έγινε ιδιαίτερα γνωστός για τα πρωτοποριακά του ρούχα και τις ιδιαίτερες πασαρέλες του. Διετέλεσε ως καλλιτεχνικός διευθυντής και επικεφαλής σχεδιαστής μόδας του οίκου Givenchy, ενώ το 2004 ξεκίνησε τη δική του ανδρική σειρά. Ο McQueen κέρδισε το βραβείο “British Designer of the Year” του *British Fashion Council* τέσσερις φορές και ανακηρύχθηκε Διοικητής του Τάγματος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Δυστυχώς όλα αυτά σφραγίστηκαν με τραγικό το τραγικό του τέλος, καθώς αυτοκτόνησε το 2010, λίγο μετά το θάνατο της μητέρας του, αφήνοντας ένα τεράστιο κενό στον χώρο της Μόδας. Λέγεται, μάλιστα, ότι έπασχε από χρόνια κατάθλιψη.

Ο Lee Alexander McQueen ήταν το έκτο κατά σειρά παιδί μιας οικογενείας της εργατικής τάξης, που ζούσε σε δημόσια στέγη στην περιοχή Lewisham του Λονδίνου. Επρόκειτο για μία οικογένεια που τα βιοπορίζονταν με λιγοστά χρήματα. Ο πατέρας του ήταν οδηγός ταξί και η μητέρα του δίδασκε κοινωνικές επιστήμες. Στην ηλικία των 16 ετών, ο McQueen εγκατέλειψε το σχολείο³⁵. Βρήκε δουλειά στο Savile Row, έναν δρόμο στην περιοχή Mayfair του Λονδίνου, όπου βρίσκονται έως και σήμερα όλα τα φημισμένα καταστήματα, που ράβουν κουστούμια κατά παραγγελία. Εργάστηκε αρχικά πλάι στον ράφτη της Anderson και Shephard, και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στους κοντινούς οίκους Gieves και Hawkes.

Αποφασίζοντας να προχωρήσει την καριέρα του στον σχεδιασμό ρούχων, ο McQueen έφυγε από την περιοχή του Savile Row και άρχισε να εργάζεται με τους σχεδιαστές θεατρικών ενδυμάτων Angels and Bergmans. Το δραματικό στυλ των ενδυμάτων που έφτιαξε εκεί θα διαμόρφωνε μια ταυτότητα στην μετέπειτα σχεδιαστική του καριέρα. Στη συνέχεια ο McQueen έφυγε από το

³⁵ Μπάρδης Νικόλαος, 2015: «Αλεξάντερ Μακ Κουίν: Η άγρια ομορφιά της μόδας», Το Βήμα, άρθρο

Λονδίνο για ένα σύντομο χρονικό διάστημα και μετακόμισε στο Μιλάνο, όπου εργάστηκε ως βοηθός σχεδιασμού του Ιταλού σχεδιαστή μόδας Romeo Gigli. Με την επιστροφή του στο Λονδίνο, και καθώς δεν είχε ολοκληρώσει τη μέση του εκπαίδευση, ο McQueen έσπευσε να ζητήσει μία θέση εργασίας στο Central Saint Martin's College of Art & Design, την οποία, πάρα το νεαρό της ηλικίας του, κατάφερε να πάρει, χάρη στο ταλέντο του στην ραπτική. Ο απώτερος σκοπός του ήταν να φοιτήσει εκεί, πράγμα που και έκανε στην συνέχεια της, έγινε μέλος της σχολής και το 1992, έλαβε το μεταπτυχιακό του δίπλωμα στη μόδα. Η συλλογή που δημιούργησε στο πλαίσιο της πτυχιακής του εργασίας προκάλεσε μεγάλη εντύπωση. Αγοράστηκε στο σύνολό της από την γνωστή εκκεντρική αριστοκράτισσα και στυλίστρια του Λονδίνου Isabella Blow, η οποία, χάρη στην ιδιαιτερότητα της αισθητικής της, μπορούσε να διακρίνει νέα ταλέντα στο χώρο της μόδας, προτού λάβουν την αναγνωσιμότητα που τους αξίζει. Έτσι, ξεκίνησε μια μακροχρόνια φίλια μεταξύ τους, καθώς η ίδια ήταν ένθερμη υποστηρίκτρια του έργου του³⁶.

Λίγο μετά την απόκτηση του πτυχίου του, ο McQueen ξεκίνησε τη δική του επιχείρηση σχεδιάζοντας ρούχα για γυναίκες. Γνώρισε τεράστια επιτυχία με το λανσάρισμα του χαμηλο-κάβαλου παντελονιού, που σχεδίασε και σύστησε στο κοινό για πρώτη φορά στην Ιστορία της μόδας. Πολλοί λένε πως η καινοτομία αυτή τον χαρακτήριζε σαν σχεδιαστή, λόγω της εξαιρετικά χαμηλής κοπής που διέθετε στη μέση.

Τέσσερα χρόνια μετά από την αποφοίτηση του από τη σχολή, ο McQueen ανακηρύχθηκε Επικεφαλής Σχεδιαστής της Givenchy, η οποία ανήκει στην Louis Vuitton, ενός γαλλικού οίκου μόδας υψηλής ραπτικής³⁷. Αν και επρόκειτο για μια δουλειά με μεγάλη ευθύνη και κύρος, ο McQueen την ανέλαβε απρόθυμα και το πέρασμα του από τον οίκο (1996-2001) ήταν μια ταραχώδης εποχή. Κατά την άφιξή του, ο McQueen δεν έδειξε ιδιαίτερη αυτοσυγκράτηση, αποκαλώντας την εταιρία «άσχετη» στον ιδρυτή, Hubert de Givenchy. Ο McQueen ένιωθε ότι βρισκόταν «έξω από τα νερά του»

³⁶ The Editors of Encyclopaedia Britannica, 2010: « Alexander McQueen British fashion designer», Britannica, βιβλίο

³⁷ Biography.com Editors, 2017: «Alexander McQueen», Biography, διαδικτυακή διεύθυνση

στον διάσημο οίκο, ειδικά αφού του ζητήθηκε να μετριάσει την επαναστατική αύρα που τον διέκρινε και πρόβαλε μέσω της δικής του εταιρίας, αιφνιδιάζοντας το κοινό με την δημιουργικότητά του. Ανέφερε μάλιστα πως ο μόνος τρόπος για να μπορέσει να εκφράσει το όραμα που είχε για τον Givenchy, θα ήταν να του επιτρέψουν να αλλάξει όλο το concept του οίκου και να του δώσει νέα ταυτότητα, πράγμα που ο οίκος δεν επιθυμούσε. Ταυτόχρονα, ο McQueen κέρδισε το βραβείο του Βρετανού σχεδιαστή της χρονιάς, για τα έτη 1996, 1997 και 2001 όλα αυτά κατά την διάρκεια παραμονής του στον Givenchy.

Το 1999, ο McQueen έδειξε τη 13^η συλλογή του, με τίτλο No. 13, αποκαλώντας την ως «τη μόνη επίδειξη που με έκανε πραγματικά να κλάψω». Ο σχεδιαστής ενσωμάτωσε φυσικά υλικά, όπως η μπάλα και η ραφία (ένας τύπος φύλλου φοινίκων)³⁸, για να δημιουργήσει πανωφόρια και φούστες. Στο αποκορύφωμα της επίδειξης έδειχνε ένα live-act με το τοπ μοντέλο της δεκαετίας του '90 Shalom Harlow να στέκεται σε πάνω σε έναν περιστρεφόμενο δίσκο φορώντας ένα φουσκωτό λευκό φόρεμα, που ψεκαζόταν με χρώμα από δύο ρομποτικούς βραχίονες ενός εργοστάσιο κατασκευής αυτοκινήτων. Ήταν μια από τις πρώτες χρήσεις υψηλής τεχνολογίας σε μια επίδειξη μόδας, αφήνοντας το πλήθος άφωνο και να αναρωτιέται τι θα έκανε στη συνέχεια ο McQueen.³⁹

Το 2000, ο οίκος Gucci αγόρασε το 51% της προσωπικής εταιρείας του Alexander McQueen και έτσι του παρέιχε το κεφάλαιο για να την επεκτείνει. Ο McQueen αποχώρησε από τον Givenchy λίγο αργότερα. Το 2003, ανακηρύχθηκε Διεθνής Σχεδιαστής της Χρονιάς από το Συμβούλιο Σχεδιαστών Μόδας της Αμερικής και Διοικητής του Τάγματος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας «Commander of the Most Excellent Order of the British Empire» από τη Βασίλισσα της Αγγλίας, ενώ κέρδισε ακόμη ένα βραβείο του Βρετανού Σχεδιαστή της Χρονιάς. Εν τω μεταξύ, η εταιρία άρχισε να ανοίγει καταστήματα σε όλο τον κόσμο⁴⁰.

³⁸ Radhika Seth, 2021: «11 Years On: Remembering Alexander McQueen's Most Fantastical Catwalk Moments», VOGUE, άρθρο

³⁹ Kristin Knox, 2010: «Alexander McQueen: Genius of a Generation», Bloomsbury Publishing, άρθρο

⁴⁰ Biography.com Editors, 2017: «Alexander McQueen», Biography, διαδικτυακή διεύθυνση

Με τη βοήθεια της επένδυσης από την Gucci, ο McQueen έγινε πιο επιτυχημένος από ποτέ. Ήδη γνωστός για το ταλέντο και το πάθος των σόου του, παρήγαγε ακόμη πιο ενδιαφέροντα αξιοθαύμαστα θεάματα. Καθώς απελευθέρωνε την δημιουργικότητα του αποδείκνυε όλο και περισσότερο πως ήταν μια avant-garde ιδιοφυΐα.

Ο σχεδιαστής έκανε το ντεμπούτο του στο σόου Spring/Summer 2001 με τίτλο Voss, που πήρε το όνομά του από μια φημισμένη νορβηγική πόλη. Θεωρήθηκε ως η πιο δραματική και διάσημη πασαρέλα όλων των εποχών. Καθώς οι επισκέπτες έμπαιναν στο χώρο, ένα κουτί από καθρέφτη βρισκόταν στο κέντρο της αίθουσας, αναγκάζοντάς τους να κοιτάζουν την αντανάκλαση τους επί μία ώρα πριν την έναρξη της επίδειξης. Μόλις ανάψαν τα φώτα για την έναρξη του σόου, αποκαλύφθηκε το άσπρο εσωτερικό του κουτιού. Την επίδειξη άνοιξε η Kate Moss με ένα ιδιαίτερο act, κολλημένη πάνω στα εξωτερικά τοιχώματα του γυάλινου κύβου. Το ίδιο έκαναν και τα υπόλοιπα μοντέλα μετατρέποντας το fashion show σε performance. Στο φινάλε εμφανίζεται ένας δεύτερος κύβος στο εσωτερικό του οποίου τα τοιχώματα καταρρέουν και αποκαλύπτεται ένα γυμνό μοντέλο, με το πρόσωπό της να καλύπτεται από μάσκα αερίων περικυκλωμένο από ζωντανές τεράστιες πεταλούδες, εμπνευσμένο από το Sanitarium του φωτογράφου Joel-Peter Wilkin. *«Αυτά τα όμορφα μοντέλα περπατούσαν στο δωμάτιο και μετά ξαφνικά αυτή η γυναίκα που δεν θα να θεωρηθεί όμορφη αποκαλύφθηκε. Επρόκειτο να προσπαθήσει να παγιδεύσει κάτι που δεν ήταν συμβατικά όμορφο για να δείξει ότι η ομορφιά πηγάζει από μέσα»*, είπε ο McQueen. Ο σχεδιαστής ήθελε οι επισκέπτες του να νιώσουν κάτι, το όνειρό του ήταν να παράγει ωμό συναίσθημα μέσω των οραματιστικών του σόου⁴¹.

Για την τελική του συλλογή, ο McQueen συνέχισε να ασχολείται με την τεχνολογία προσπαθώντας πάντα να εξωθεί τα όρια της μόδας μέσα από τις επίδειξές του. Η αγάπη του για τις καταδύσεις του έδωσε την έμπνευση για την κολεξιόν Spring/Summer 2010, με τίτλο «Plato's Atlantis», βασισμένη πάνω στην ιδέα της επιστροφής της ανθρωπότητας, μετά την ζωή της στη Γη, πίσω

⁴¹ 2015: «Alexander McQueen: Savage Beauty - About the Exhibition», Victoria and Albert Museum

στους ωκεανούς. Ο McQueen έκανε το ντεμπούτο του με τα χαρακτηριστικά τακούνια «armadillo heels», παραμορφώνοντας το φυσικό σχήμα του ποδιού σε σχήμα αυγού με μια απίστευτα ψηλή φιάπα. Το συγκεκριμένο σχέδιο παπουτσιού ήταν κάτι το θεαματικό και αποτέλεσε μια τελείως νέα φόρμα που εισήγαγε ο McQueen πρωτοπορώντας για άλλη μια φορά στον κόσμο της μόδας⁴². Παρουσίασε επίσης το αυθεντικό του καλειδοσκοπικό φόρεμα Manta ένα πάντρεμα pattern και χρωμάτων. Ο McQueen συνεργάστηκε με τον καταξιωμένο φωτογράφο Nick Knight, προκειμένου να υλοποιήσει την πρώτη ζωντανή μετάδοση μιας επίδειξης μόδας μέσω του Διαδικτύου, μια επαναστατική στιγμή γεφύρωσης της μόδας και των ψηφιακών μέσων. Η Lady Gaga ανέβασε στο Twitter το σύνδεσμο για τη ζωντανή μετάδοση, γράφοντας πως η επιτυχία της «Bad Romance» το 2009 ήταν να κάνει πρεμιέρα πάνω στη πασαρέλα. Ο ιστοτόπος κατέρρευσε λόγω μεγάλης επισκεψιμότητας. Η κριτικός μόδας Suzy Menkes, αργότερα, χαρακτήρισε την παράσταση «την πιο δραματική επανάσταση στη μόδα του 21^{ου} αιώνα»⁴³.

Πρωτοπόρος, τολμηρός, ένας άνθρωπος που κατάφερε να εμπνεύσει και να ενθουσιάσει τον κόσμο της μόδας, μέσα από τις φαντασμαγορικές επιδείξεις του. Πιστός στο όραμα του μετακινούσε μονίμως τα σύνορα της μόδας, προσφέροντας συνεχώς νέα αισθητική. Η στάση του «προσέβαλε» τη βιομηχανία όπου ανήκε και η επίδραση του ήταν τεράστια. Η ταχεία ανάδειξη του στον χώρο και η παρακαταθήκη που προσέφερε δείχνουν ότι όταν αντιβαίνει κάποιος τους κανόνες, κάποιες φορές του δίνεται η ευκαιρία να τους ξαναγράψει.

Η συνεισφορά του McQueen στη μόδα τιμήθηκε με μια έκθεση των δημιουργιών του το 2011 στο Metropolitan Museum of Art στη Νέα Υόρκη.

⁴² 2015: «The Museum of Savage Beauty: The Armadillo Boot», Victoria and Albert Museum, βίντεο

⁴³ Vienna Vernose, 2011: «How Alexander McQueen Disrupted Fashion CR examines the method behind his madness on the anniversary of McQueen's passing», crfashionbook, βιβλίο

Φωτογραφία του Alexander McQueen να περπατά στο τέλος της πασαρέλας του, για την συλλογής μόδας του φθινόπωρο / χειμώνας 2005⁴⁴.

⁴⁴ Agencies via Xinhua, 2010, «Famous fashion designer Alexander McQueen dies at 40», china.org, άρθρο, http://www.china.org.cn/arts/2010-02/12/content_19418177.htm

Επίδειξη Voss για την κολεξιόν άνοιξη / καλοκαίρι του 2001, McQueen ⁴⁵.

⁴⁵ Radhika Seth, 2021: «11 Years On: Remembering Alexander McQueen's Most Fantastical Catwalk Moments», VOGUE, άρθρο, <https://www.vogue.co.uk/gallery/best-alexander-mcqueen-runway-shows>

Επίδειξη μόδας του McQueen φθινόπωρο / χειμώνα του 1998. Με θέμα την Ιωάννα της Λωραίνης. Ένα μοντέλο βρισκόταν στο κεντρο ενός δαχτυλίδιου φωτιάς για το φινάλε της επίδειξης⁴⁶.

⁴⁶ Radhika Seth, 2021: «11 Years On: Remembering Alexander McQueen's Most Fantastical Catwalk Moments», VOGUE, άρθρο, <https://www.vogue.co.uk/gallery/best-alexander-mcqueen-runway-shows>

Η στιγμή που το φόρεμα του Shalom Harlow ζωγραφίστηκε από δύο ρομπότ στο τέλος της επίδειξης άνοιξη / καλοκαίρι του 1999. Έγινε μια από της πιο αξιωματικότερες πασαρέλες στην ιστορία της μόδας⁴⁷.

⁴⁷ Radhika Seth, 2021: «11 Years On: Remembering Alexander McQueen's Most Fantastical Catwalk Moments», VOGUE, άρθρο, <https://www.vogue.co.uk/gallery/best-alexander-mcqueen-runway-shows>

Στην πασαρέλα για την κολεξιόν φθινόπωρο / χειμώνας του 2006, εμφανίζεται το ολόγραμμα της Kate Moss. Σε μια στιγμή που θα μείνει για πάντα γνωστή ως μία από τις σημαντικότερες στιγμές στη μόδα.⁴⁸

⁴⁸ Radhika Seth, 2021: «11 Years On: Remembering Alexander McQueen’s Most Fantastical Catwalk Moments», VOGUE, άρθρο, <https://www.vogue.co.uk/gallery/best-alexander-mcqueen-runway-shows>

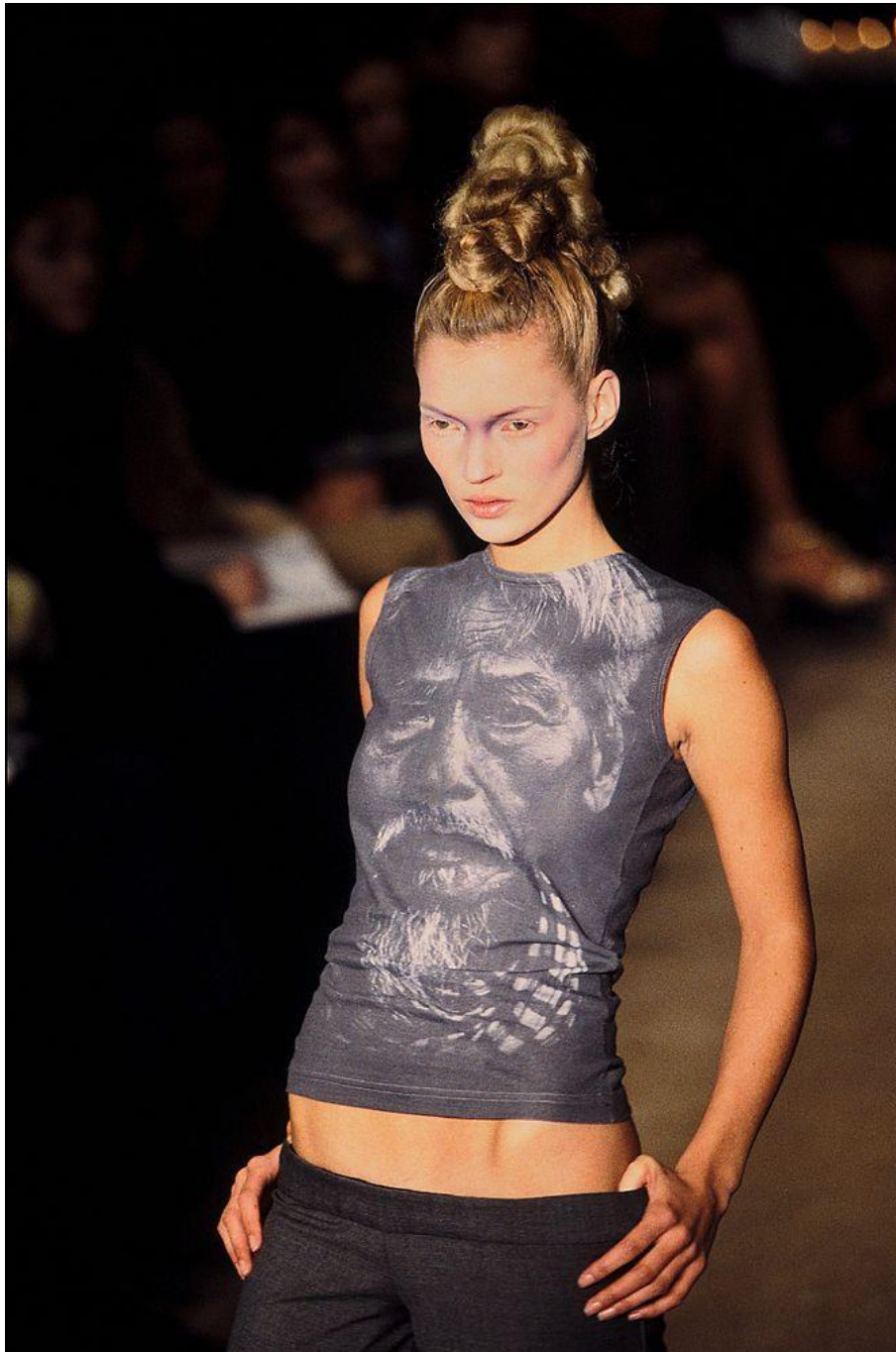
Για την κολεξιόν Horn of Plenty κολεξιόν φθινόπωρο / χειμώνας του 2009, τα μοντέλα κουνούνταν γύρω από ένα σωρό σκουπιδιών που βρισκόταν στο κέντρο της πασαρέλας κατά τη διάρκεια σόου, το οποίο ο McQueen's αφιέρωσε στην μνήμη της μητέρα του⁴⁹.

⁴⁹ Radhika Seth, 2021: «11 Years On: Remembering Alexander McQueen's Most Fantastical Catwalk Moments», VOGUE, άρθρο, <https://www.vogue.co.uk/gallery/best-alexander-mcqueen-runway-shows>

Η συλλογή Plato's Atlantis άνοιξη / καλοκαίρι 2010 ήταν η πρώτη επίδειξη μόδας που μεταδόθηκε ζωντανά στο διαδίκτυο. Όμως ήταν και η τελευταία δίχειρος McQueen κολεξιόν. Στην κολεξιόν παρουσιάστηκαν και τα περίφημα «armadillo heels»⁵⁰.

⁵⁰ Steff Yotka, 2020: «10 Years Ago, Alexander McQueen's Plato's Atlantis Show Imagined Fashion's Future», VOGUE, άρθρο, <https://www.vogue.com/article/alexander-mcqueen-spring-2010-platos-atlantis>

Φωτογραφία με το τοπ μοντέλο Kate Moss από την κολεξιόν άνοιξη / καλοκαίρι 1996 του McQueen. Όπου για πρώτη φορά παρουσιάστηκαν τα χαμηλο-κάβαλα παντελόνια⁵¹.

⁵¹ Annachiara Biondi, 2019, «Lee Alexander McQueen's life and work in pictures», VOGUE, άρθρο, <https://www.vogue.fr/fashion/galerie/lee-alexander-mcqueens-life-and-work-in-pictures>

Επίδειξη μόδας του McQueen φθινόπωρο / χειμώνας 2006⁵²

⁵² Sarah Mower, 2006: «Alexander McQueen Fall 2006 Ready-to-Wear», VOGUE RUNWAY, άρθρο, <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2006-ready-to-wear/alexander-mcqueen>

Επίδειξη μόδας του McQueen φθινόπωρο / χειμώνας 2009⁵³

⁵³ Sarah Mower, 2006: «Alexander McQueen Fall 2009 Ready-to-Wear», VOGUE RUNWAY, άρθρο, <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2009-ready-to-wear/alexander-mcqueen>

Επίδειξη μόδας του McQueen άνοιξη / καλοκαίρι 2001⁵⁴

⁵⁴ 2000: «Alexander McQueen», VOGUE RUNWAY, άρθρο, <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2001-ready-to-wear/alexander-mcqueen>

Επίδειξη μόδας του McQueen άνοιξη / καλοκαίρι 2001⁵⁵

⁵⁵ 2000: «Alexander McQueen», VOGUE RUNWAY, άρθρο, <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2001-ready-to-wear/alexander-mcqueen>

Επίδειξη μόδας του McQueen άνοιξη / καλοκαίρι 2010⁵⁶

⁵⁶ Sarah Mower, 2006: «Alexander McQueen Spring 2010 Ready-to-Wear», VOGUE RUNWAY, άρθρο <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2010-ready-to-wear/alexander-mcqueen>

Κεντρική Ιδέα

Η πορεία, το όραμα και η καριέρα του McQueen, καθώς και η αισθητική παρακαταθήκη που άφησε όλα αυτά τα χρόνια είναι η κύρια πηγή έμπνευσης για την σχεδίαση του συγκεκριμένου κτηρίου και την μετατροπή του σε οίκο μόδας.

Οι συλλογές του McQueen αντανakλούσαν συχνά παράδοξες σχέσεις-δίπολα, όπως ζωή και θάνατος, φως και σκοτάδι, μελαγχολία και ομορφιά, άνθρωποι και μηχανές. Πάντα πραγματευόταν αυτή την αντίθεση δυο μεγάλων εννοιών. Έτσι ακριβώς και στην προκείμενη περίπτωση η κύρια συνθετική ιδέα του χώρου είναι η αντίθεση - η σύγκρουση του κλασικού με το απόλυτα μοντέρνο, ως το άγνωστο καινούριο που εισέρχεται μέσα στο χώρο για να τον επαναπροσδιορίσει. Το πάντρεμα του αιώνια κλασικού με το αβέβαιο φουτουριστικό, ως μια μελετημένη μέθοδος επανένταξης της χαμένης αίγλης μέσα στο χώρο, η οποία θέλει να προκαλέσει έναν διάλογο για την σχεδιαστική δημιουργικότητα, όπως ακριβώς έκαναν και οι πρώτες κολεξιόν του McQueen.

Πρόκειται για έναν διάλογο μεταξύ του νεοκλασικισμού και του σύγχρονου πλουραλισμού με κοινό παρονομαστή την αίσθηση της πολυτέλειας.

Mood board

Ανάλυση σχεδιαστικής σύνθεσης

Στο σύνολο του κτηρίου υπάρχει μια σχεδιαστική μελέτη βασισμένη πάνω στο έργο του σχεδιαστή και στη νέα χρήση του χώρου. Αναπτύσσεται έτσι, τόσο κατοψικά αλλά όσο και σχεδιαστικά μέσω της σχεδίασης του εσωτερικού χώρου.

Παρατηρώντας τα σχέδια, το κτήριο εξελίσσεται αναλογικά, διαχωρίζοντας τους χώρους ανάλογα με τις λειτουργίες τους μα και τη χρήση τους από το κοινό, σεβόμενο πάντα τον διατηρητέο χαρακτήρα του. Το κτήριο εκτείνεται σε τρεις ορόφους, υπόγειο, ισόγειο και πρώτο όροφο.

Η κατανομή των λειτουργιών των χώρων ανάλογα με το επίπεδο γίνεται όπως και παλαιότερα. Στο αναδιαμορφωμένο πλέον υπόγειο τοποθετούνται όλοι οι βοηθητικοί και τεχνικοί χώροι (αποθήκες, δωμάτιο κεντρικού ελέγχου δικτύου και πληροφοριακών συστημάτων, γραφεία αποθήκης κ.ά.). Λόγω της μεγάλης έκτασης που καταλαμβάνει στο υπόγειο τοποθετήθηκαν και χώροι οι οποίο απαιτούν μια ιδιαίτερη διαμόρφωση και εξυπηρετούν μια συγκεκριμένη λειτουργία, η οποία μπορούσε να προσαρμοστεί στην αρχιτεκτονική δομή του κτηρίου. Για αυτόν το λόγο στο πάνω μέρος της κάτοψης στο που σχηματίζεται ένα «Π» εγκαταστάθηκαν τα δυο στούντιο φωτογραφίας, μαζί με τα δωμάτια προετοιμασίας και καλλωπισμού. Εξυπηρετώντας σημαντικές λειτουργίες κατά την διάρκεια της φωτογράφισης, συνδέονται άμεσα με τα δυο στούντιο φωτογραφίας.

Αμέσως απέναντί τους βρίσκονται το δυο Show-Rooms, στα οποία γίνεται ο δειγματισμός των ρούχων στους εξωτερικούς συνεργάτες, ενώ παράλληλα η τοποθέτηση τους εξυπηρετεί και τα στούντιο φωτογραφίας. Τα δυο Show-Rooms έχουν άμεση επικοινωνία με την αποθήκη αλλά και με τον κεντρικό διάδρομο, που περνάει κατά μήκος της κάτοψης του ισόγειου. Ως κύριο διαχωριστικό συνεισφέρει με αυτόν τον τρόπο στη διαρρύθμιση του χώρου ο οποίος επικοινωνεί με τις δυο βασικές εξωτερικές πόρτες εισόδου του κάτω ορόφου. Επιπλέον, συμβάλλει στον

αερισμό του χώρου. Ενδιάμεσα των δυο Show-Rooms βρίσκονται οι τουαλέτες.

Στον συγκεκριμένο όροφο η επιλογή των υλικών έχει γίνει με βάση την πρώτη Κολεξιόν του McQueen. Κατά συνέπεια τα υλικά που έχουν επιλεγεί είναι κυρίως ακατέργαστα δομικά υλικά όπως είναι το τσιμέντο ή το μέταλλο σε διάφορες τεχνοτροπίες. Αντανακλούν με μια έννοια την «αγριότητα» των ρούχων που είχε παρουσιάσει ο σχεδιαστής στην πρώτη του κολεξιόν, ενώ παράλληλα με έναν τρόπο αποτυπώνονται και τα πρώτα βήματα της καριέρας του.

Στον αμέσως επόμενο όροφο, το ισόγειο σχεδιάζεται μια γενική προβολή της καριέρας του μέσα από design. Στον χώρο αυτό συστεγάζονται όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι του κτηρίου μαζί με τους εκθεσιακούς χώρους και τα γραφεία του Ινστιτούτου για την προάσπιση της μόδας στην Ελλάδα.

Καθώς κανείς εισέρχεται στον χώρο αντικρίζει το μεγάλο φουαγιέ του κτηρίου με τους ιωνικούς κίονες. Δεξιά και αριστερά τοποθετούνται η υποδοχή το καφέ και το αρχείο, ενώ στο βάθος βρίσκονται οι βασικοί εκθεσιακοί χώροι. Σχεδιασμένα με έναν ιδιαίτερο τρόπο, μέσα στους εκθεσιακούς χώρους, βρίσκονται τα μεταλλικά πάνελ της έκθεσης των αντικειμένων, ενώ ακριβώς απέναντι τους βρίσκονται οι κάψουλες – βιτρίνες που είναι σαν να παγιδεύουν τις δημιουργίες του McQueen ώστε να τις διαφυλάξουν αναλλοίωτες στον χρόνο.

Η αρχική διαρρύθμιση του χώρου έχει διατηρηθεί στο σύνολο της, ακόμα και στην κάτοψη, πλην ορισμένων εξαιρέσεων στο τμήμα όπου βρίσκονται τα γραφεία του Ινστιτούτου. Επίσης, έχουν διατηρηθεί και τα βασικά υλικά που προϋπήρχαν στο κτήριο, όπως τα μάρμαρα στους τοίχους και τα ξύλινα δάπεδα. Όσον αφορά τα έπιπλα του χώρου, τα οποία έχουν μια ιδιαίτερη μορφολογία και σχήμα, επιδιώκεται να δημιουργήσουν την αίσθηση στον επισκέπτη, πως συνέρρευσαν μονά τους στο χώρο. Είναι κατασκευασμένα από μέταλλο για να δημιουργούν αντανακλάσεις, οι οποίες δίνουν μια διαφορετική εικόνα στον θεατή ανάλογα με την θέση του, προσφέροντας έτσι μάζα και όγκο.

Δυο μορφές φτιαγμένες από νίκελ, η μια στον κεντρικό χώρο υποδοχής και η άλλη στην περιοχή της καφετέριας, έρχονται για να προσφέρουν επιπλέον λάμψη, χάρη στο σύγχρονο αυτό υλικό που δίνει την ψευδαίσθηση του γυαλιστερού, υλοποιώντας έτσι το διάλογο του κλασικού με το σύγχρονο. Οι μορφές αυτές σχεδιαστήκαν έτσι ώστε να κατακλείσουν τους χώρους με τον ίδιο τρόπο που τον κατέκλισε η φθορά.

Στον χώρο του αρχείου εντάσσεται ένα στοιχείο εμπνευσμένο από την πασαρέλα για την κολεξιόν φθινόπωρο / χειμώνα του 2006, η προσθήκη, δηλαδή, του ολογράμματος της Kate Moss. Το ολόγραμμα τοποθετείται στο κέντρο της οροφής του χώρου, εντός του γυάλινου πρίσματος. Με αυτόν τον τρόπο σημειώνεται μία ακόμη αναφορά στην πρωτοποριακή καινοτομία του McQueen.

Ο πρώτος όροφος του κτηρίου είναι ο κατεξοχήν ιδιωτικός χώρος του, πλην ορισμένων δωματίων. Εκεί, βρίσκονται όλα τα γραφεία της διαχείρισης της εταιρίας το γραφείο του γενικού διευθυντή και το γραφείο του καλλιτεχνικού διευθυντή. Ένας όροφος σχεδιασμένος έτσι ώστε να παρομοιάζει ένα κόσμημα.

Στην κάτοψη του πρώτου ορόφου που είναι και η στέψη του κτηρίου, διακρίνεται και η ιδιαίτερη σχεδίαση του. Κεντρικά τοποθετείτε το Meeting Room, όπως θα τοποθετούνταν και ένας πολύτιμος λίθος πάνω σε ένα κόσμημα προμηνύοντας έτσι την σημασία του και λειτουργικά και σχεδιαστικά. Ένας χώρος σχεδιασμένος να παρομοιάζει την «σμαραγδένια κοπή - emerald cut» των διαμαντιών. Περικλείεται από γυάλινους τοίχους που στην βάση τους έχουν μια μπορντούρα από κυματοειδείς μορφές, οι οποίες συμβολίζουν τον κύμα ανανέωσης που εισβάλλει μέσα στο κτήριο.

Αμφίπλευρα εξελίσσεται η σχεδίαση των υπόλοιπών χώρων των γραφείων. Η αριστερή πτέρυγα από το MeetingRoom είναι η «Τεχνική» πτέρυγα όπου βρίσκονται όλα τα γραφεία του νομικού τμήματος, η γραμματεία, το τμήμα πωλήσεων, το τμήμα εξαγωγών, το τμήμα μάρκετινγκ, κ.ά. καθώς και το γραφείο του γενικού διευθυντή. Ενώ στην δεξιά και απόλυτα ιδιωτική βρίσκονται τα «Καλλιτεχνικά» γραφεία και όλα τα ατελιέ, μαζί με το γραφείο του καλλιτεχνικού διευθυντή.

Τα διευθυντικά γραφεία είναι τοποθετημένα εκεί ακριβώς που ήταν κάποτε η δυο σουίτες του κτηρίου.

Η έμπνευση για τη σχεδίαση του τελευταίου ορόφου, προέρχεται από το τελευταίο αριστούργημα, δίχειρος McQueen πριν τον θάνατο του, την κολεξιόν «Plato's Atlantis». μια φαντασμαγορική κολεξιόν που εντυπωσίασε τους πάντες, εμπνευσμένη από την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους και τη θεωρία του Δαρβίνου. Παρουσίασε τα πιο αντισυμβατικά ρούχα που είχαν δημιουργηθεί ποτέ, προτείνοντας νέες σιλουέτες και φόρμες με τις οποίες ο McQueen προσπάθησε δημιουργήσει ένα νέο φουτουριστικό είδος ανθρώπου.

Έτσι ακριβώς όπως ο McQueen προσπάθησε να προτείνει ένα νέο φουτουρισμό μέσω της κολεξιόν του, αυτόν ακριβώς τον φουτουρισμό προβάλουν τα γραφεία του οίκου. Όλα τα έπιπλα είναι σχεδιασμένα ως μοναδικά κομμάτια το καθένα ξεχωριστά, έχοντας χυτές μορφές αντισυμβατικές, απορρίπτοντας πλήρως τις γωνίες. Ορισμένα από αυτά έχουν μεταλλικές βάσεις που παραμορφώνουν ακόμα πιο πολύ τον χώρο μέσα από την αντανάκλαση του ασημένιου Νίκελ που είναι και το υλικό κατασκευής τους.

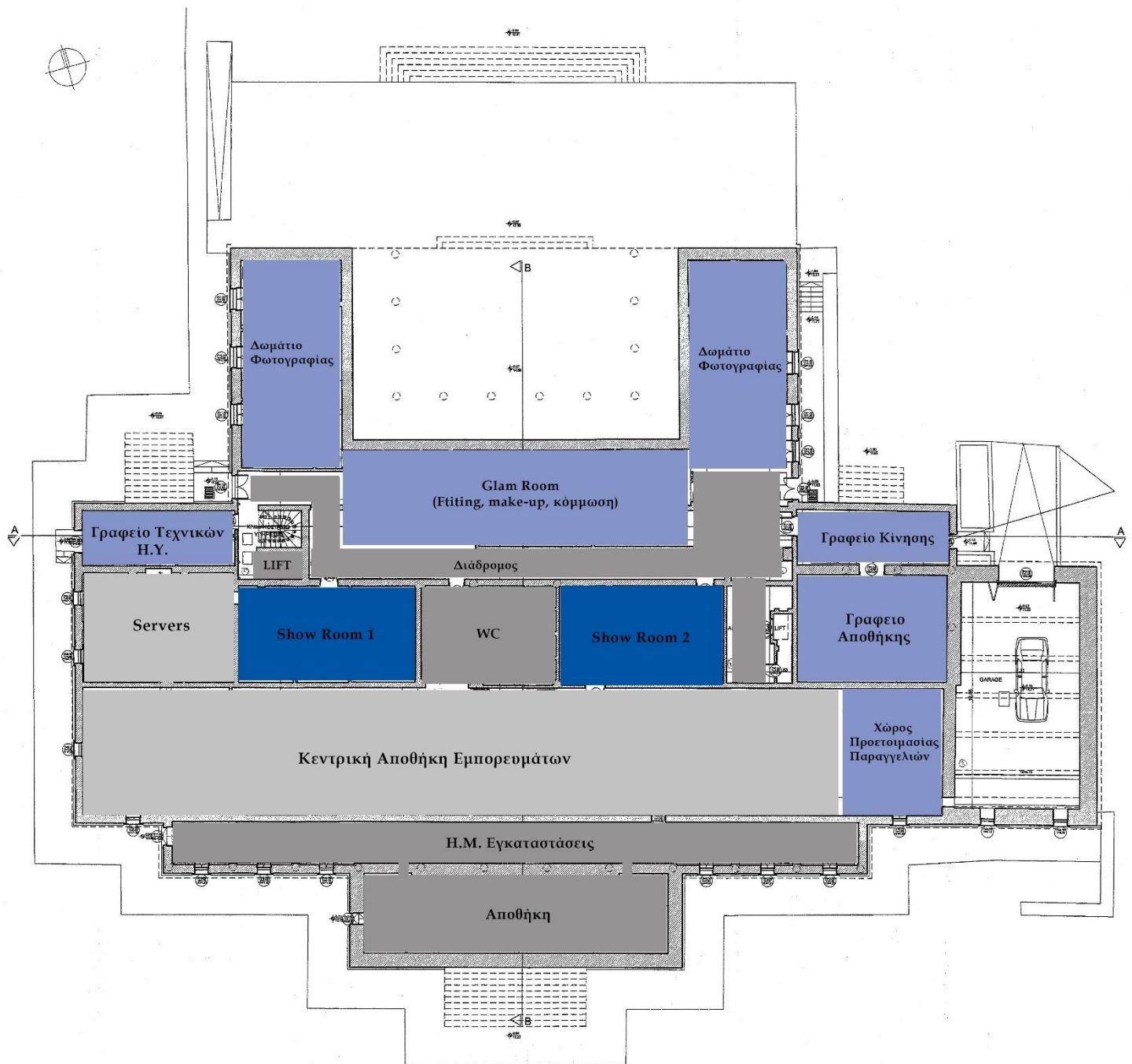
Στο σύνολο του ο χώρος είναι σχεδόν λευκός εκτός από ορισμένες λεπτομέρειες. Ενώ και τα υλικά που χρησιμοποιούνται είναι όλα ουδέτερα με ήπιες υφές. Έτσι δημιουργείται ένα περιβάλλον καθαρότητας σαν λευκός καμβάς. Το γυαλί που χρησιμοποιείται στις πόρτες και στους τοίχους προσφέρει επίσης μια περαιτέρω διάσταση. Οι τοίχοι των δωματίων στα οποία εργάζονται παραπάνω από ένα άτομα, είναι γυάλινοι με σκοπό και να προσφέρεται οπτική επαφή.

Το γραφείο του καλλιτεχνικού διευθυντή είναι το μεγαλύτερο γραφείο στον όροφο και βρίσκεται στην δεξιά πτέρυγα ενώ αποτελείται από δυο χώρους ο ένας χώρος είναι το γραφείο, με ένα μικρό καθιστικό και ένα μεγάλο επιβλητικό γραφείο, τα πλαϊνά του οποίου είναι σχεδιασμένα για να παραπέμπουν στα περιφημά «armadillo heels». Αμέσως δίπλα του βρίσκεται το προσωπικό ατελιέ του, το μεγαλύτερο από τα τρία ατελιέ που συνδέεται με το γραφείο μέσω μίας γυάλινης πόρτας. Αυτός ο χώρος είναι άμεσα συνδεδεμένος με το γραφείο έτσι ώστε να μπορεί ο καλλιτεχνικός

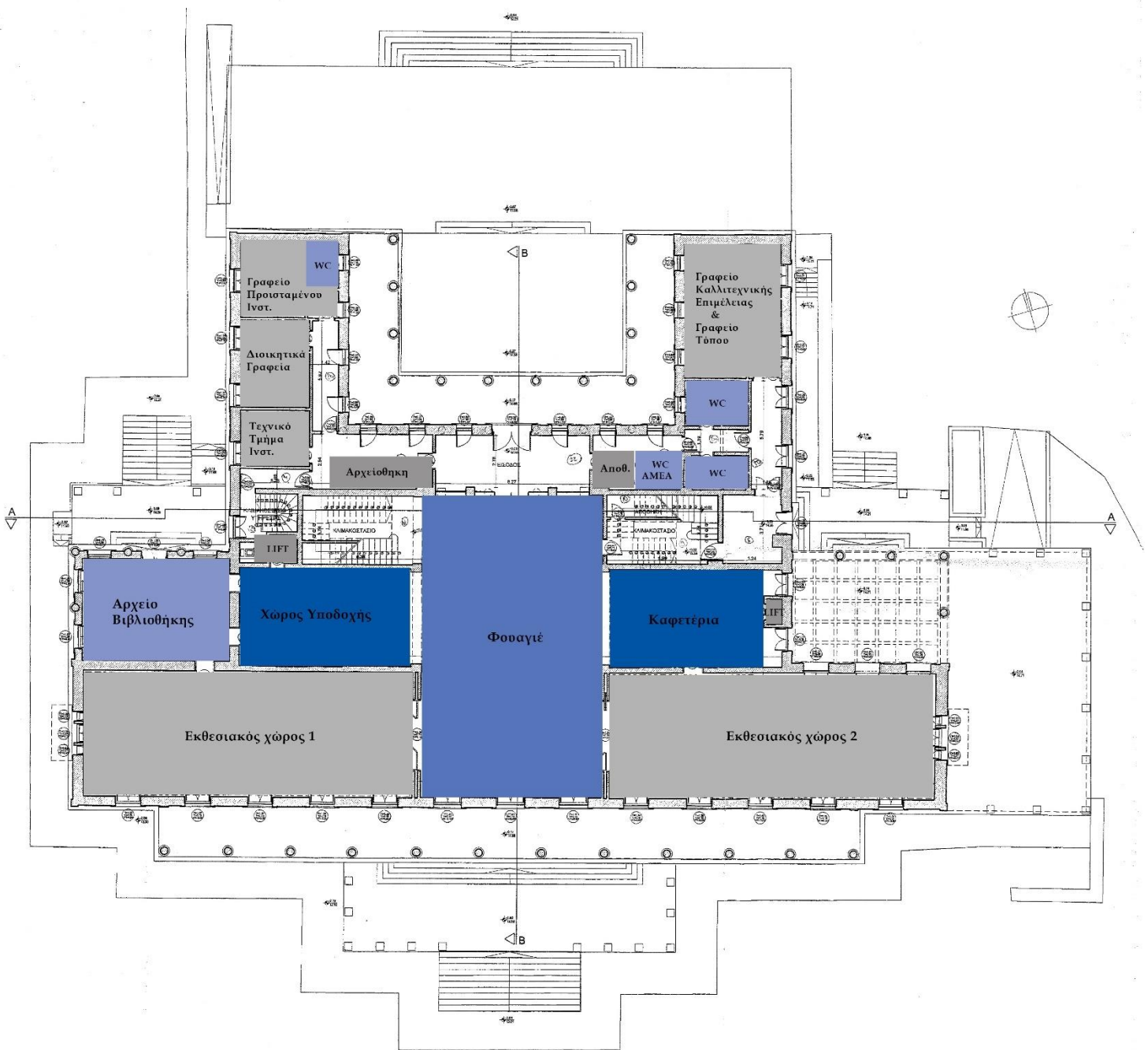
διευθυντής να παρακολουθεί την πορεία της κολεξιόν και να μπορεί ο ίδιος να επεμβαίνει.

Συνολικά, ο τελευταίος όροφος έχει σκοπό να αποπνέει το καινούριο, το φουτουριστικό, ενώ παράλληλα κάθε έπιπλο που έχει τοποθετηθεί στον χώρο ακολουθεί αυτή την γενική φιλοσοφία. Ο στόχος είναι να δημιουργηθεί κάτι νέο με αφετηρία τη μνήμη, σε έναν χώρο που φέρει μνήμες από το παρελθόν.

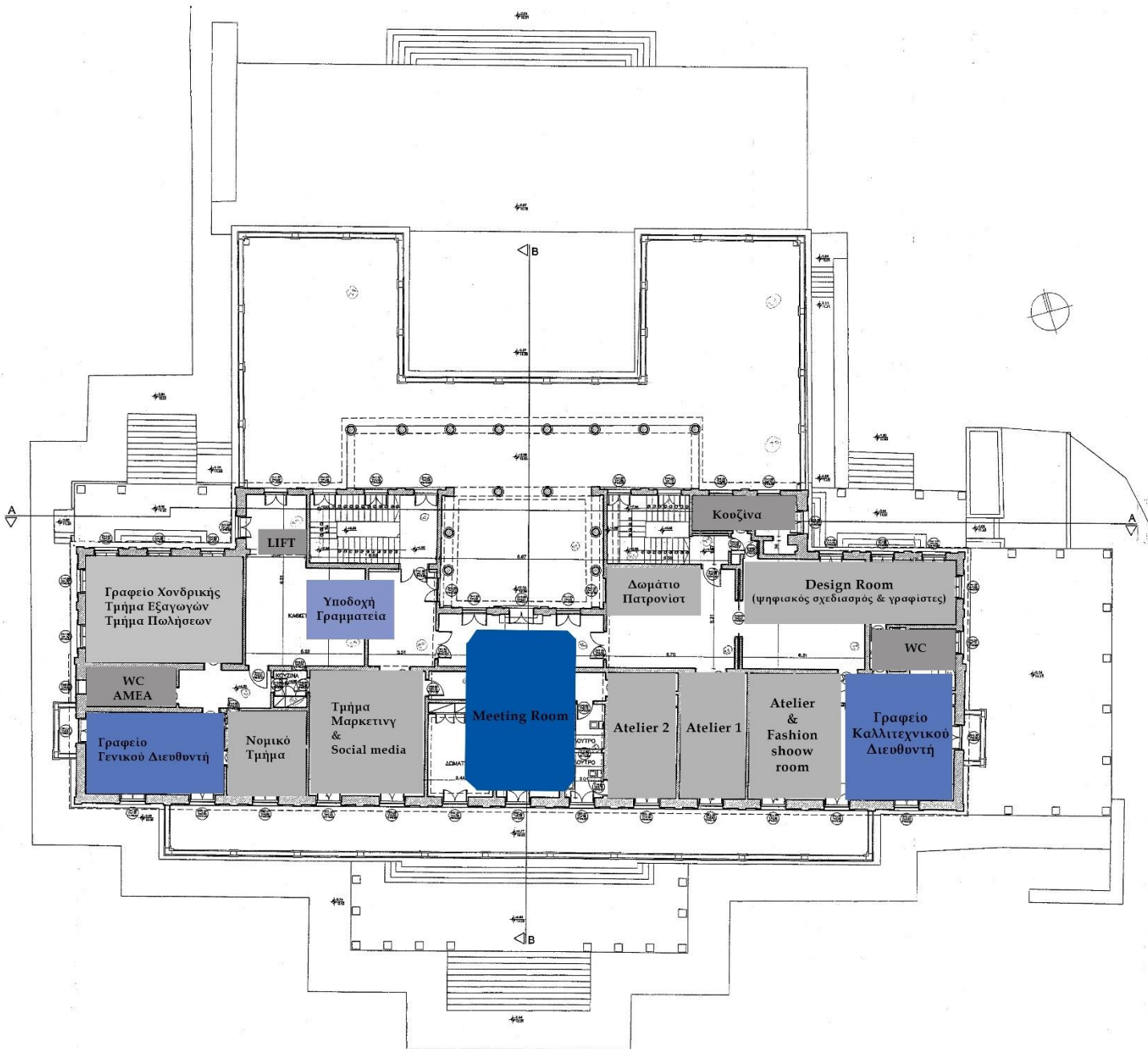
Οργανογράμματα

Οργανόγραμμα υπογείου

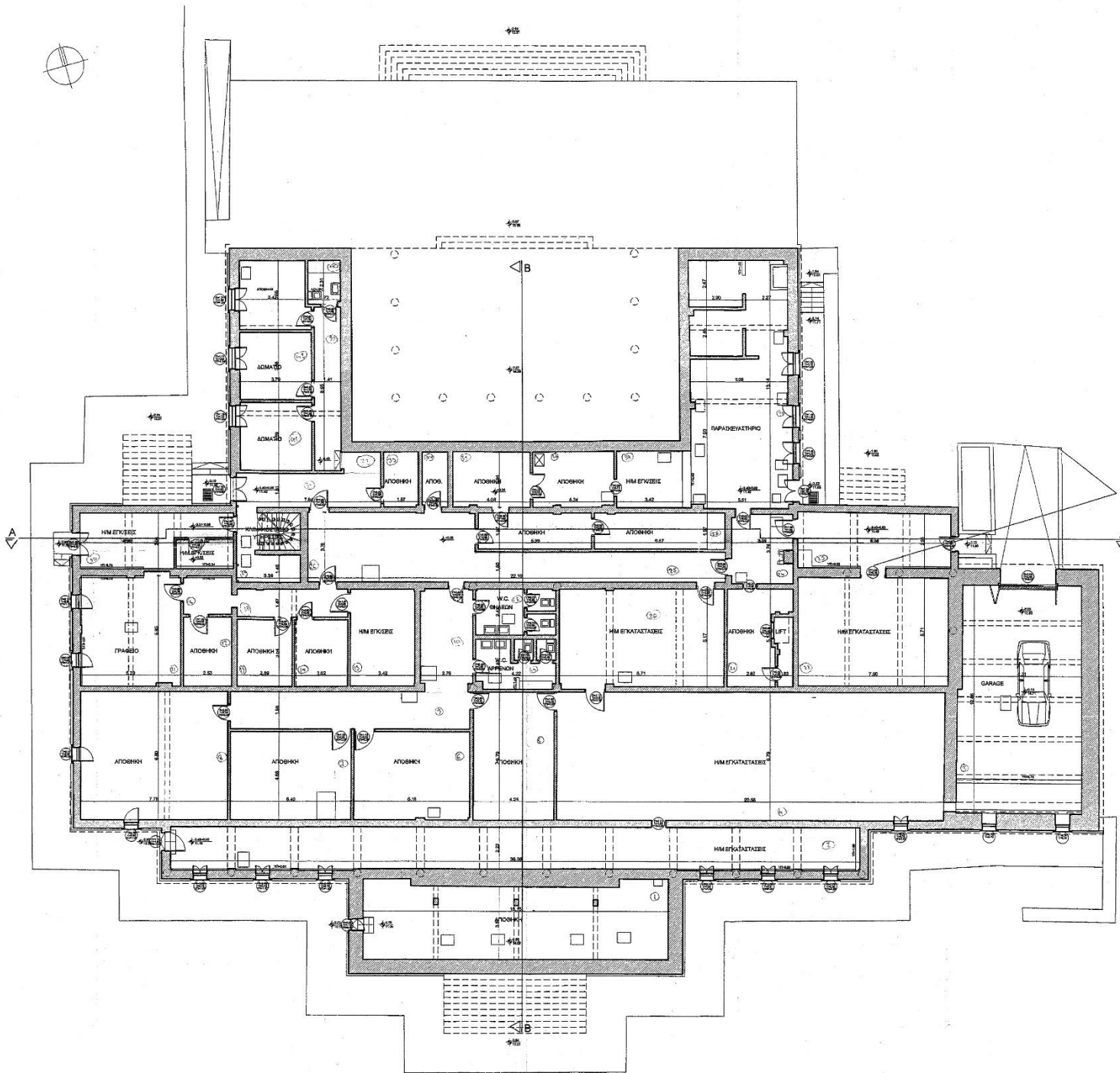

Όργανόγραμμα ισογείου

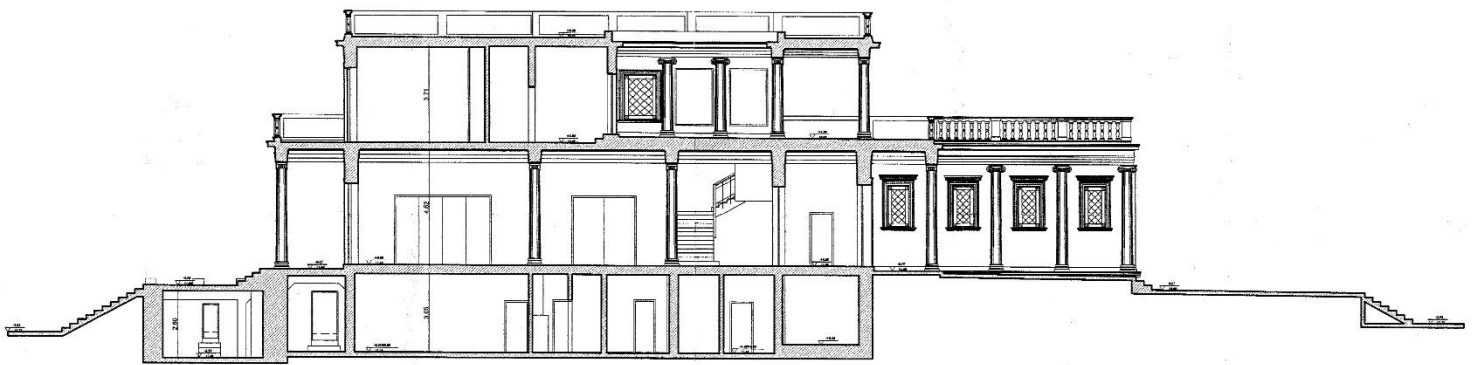

Οργανόγραμμα ορόφου

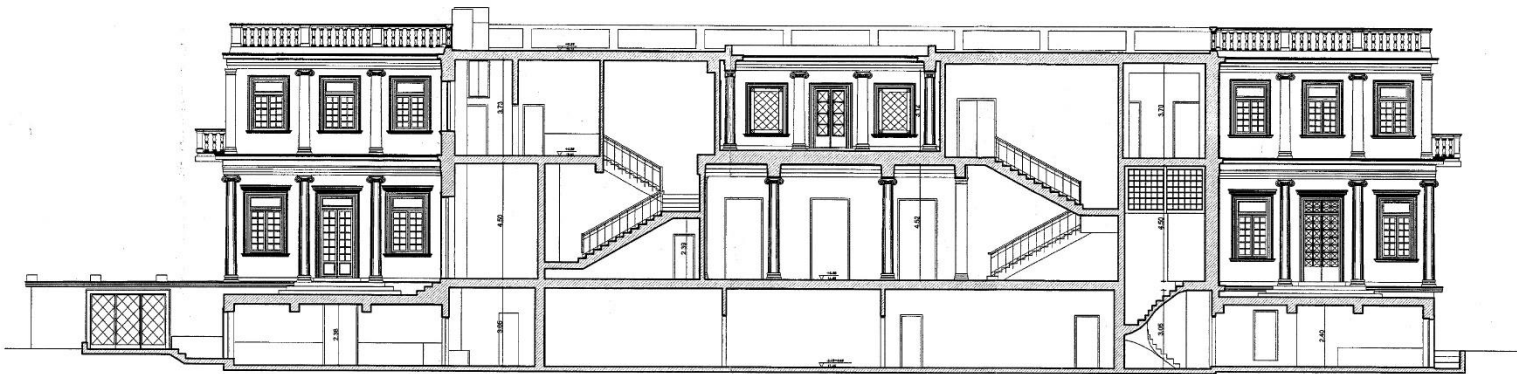
Υφιστάμενα σχέδια

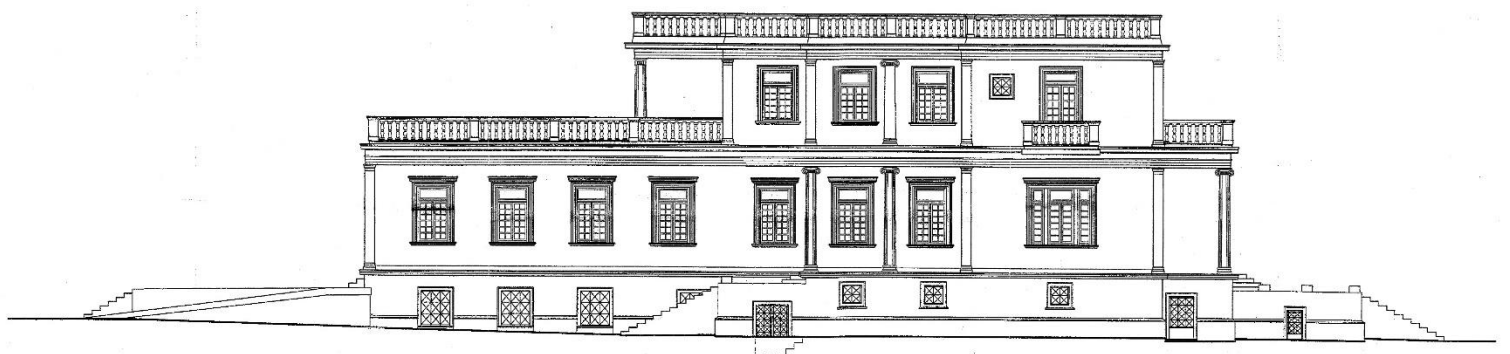
Κάτοψη υπογείου

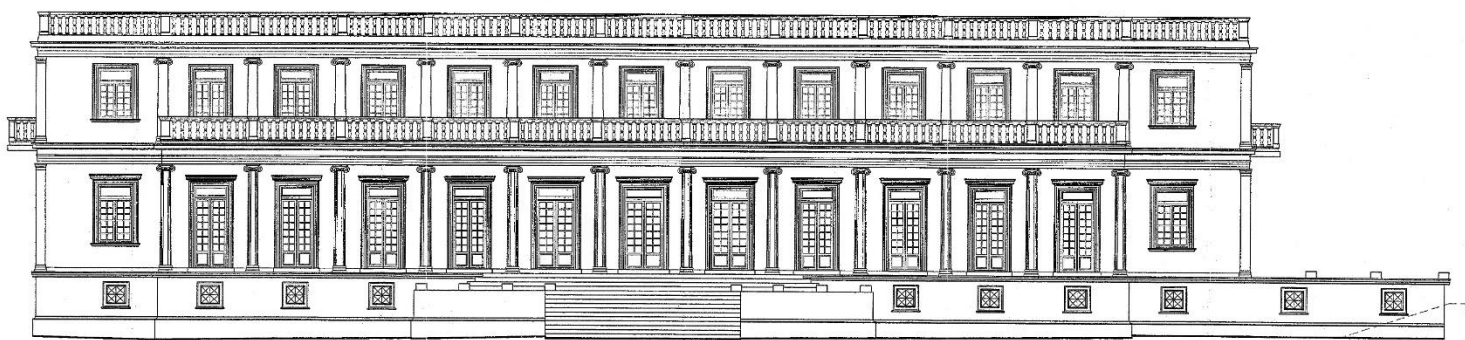
TOMH B-B

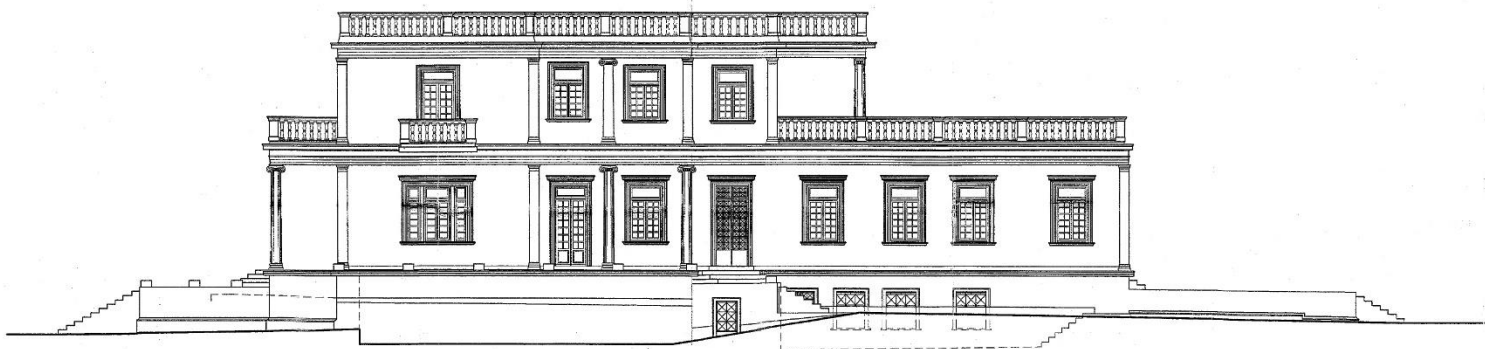
TOMH A-A

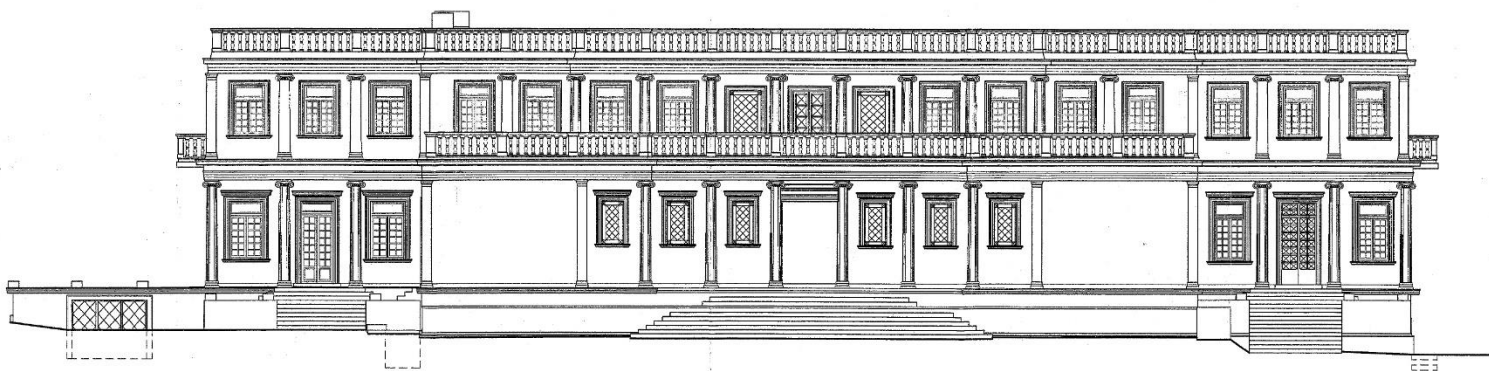
ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

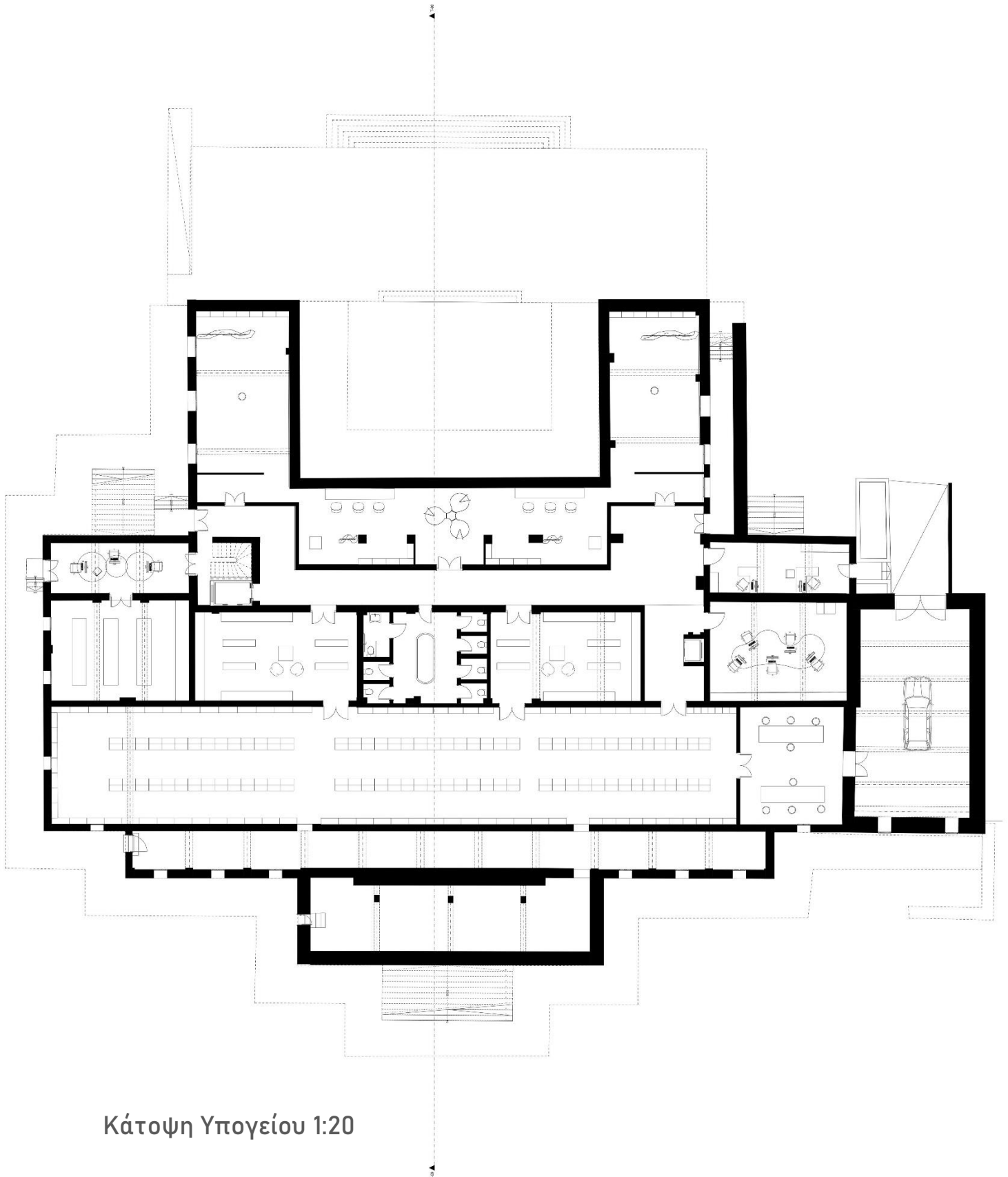

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

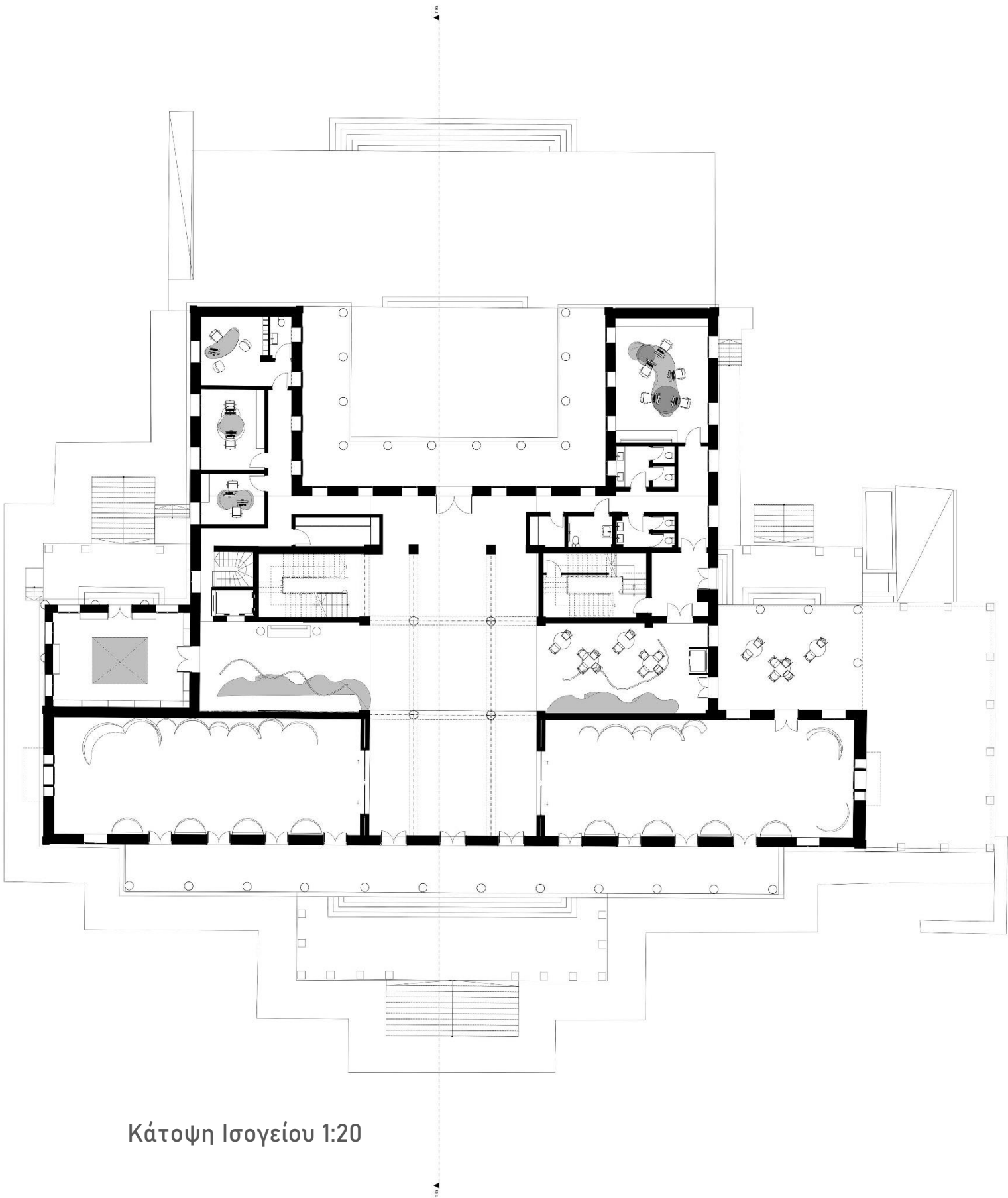

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

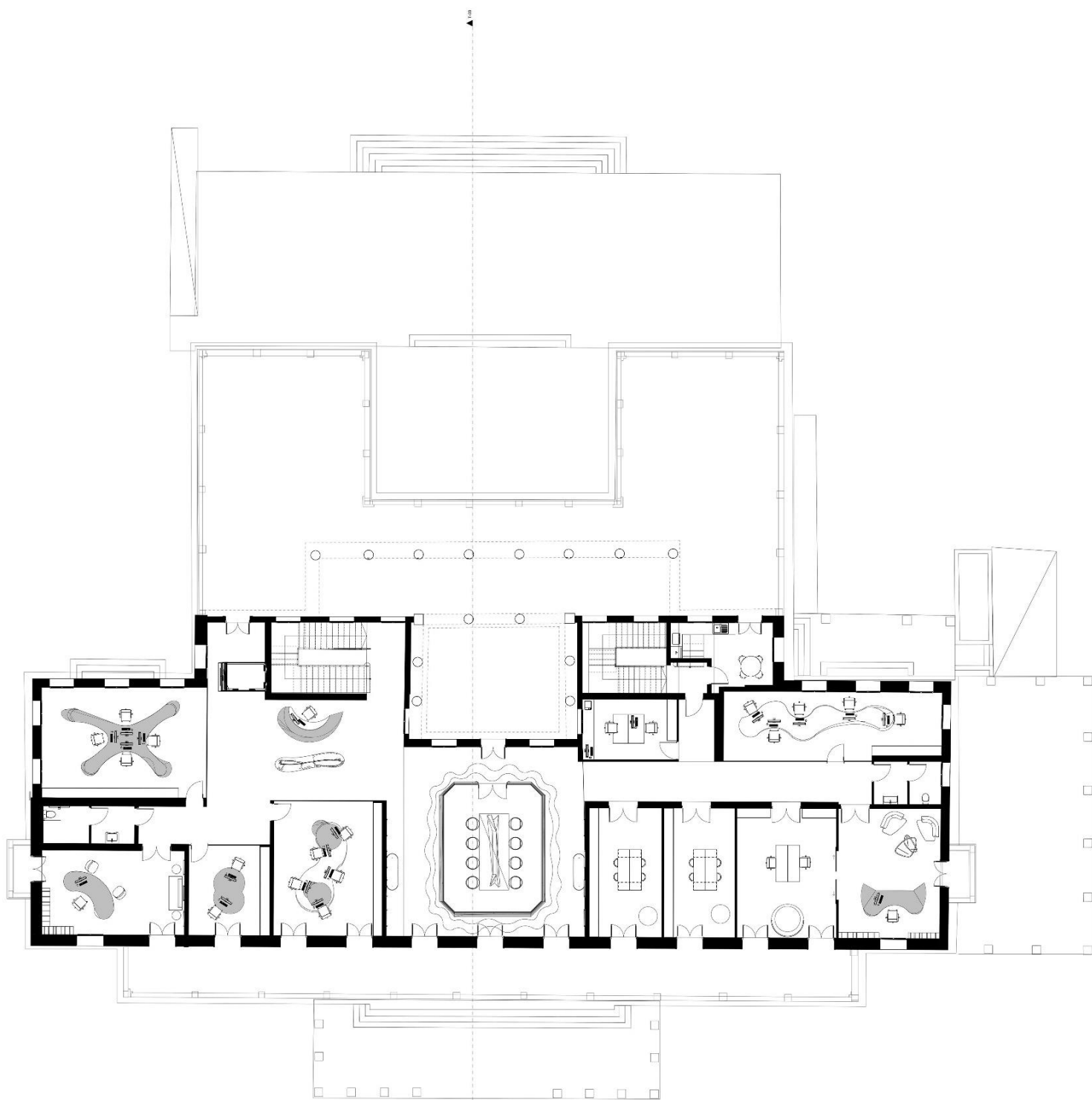
Νέα μελέτη σχεδίων

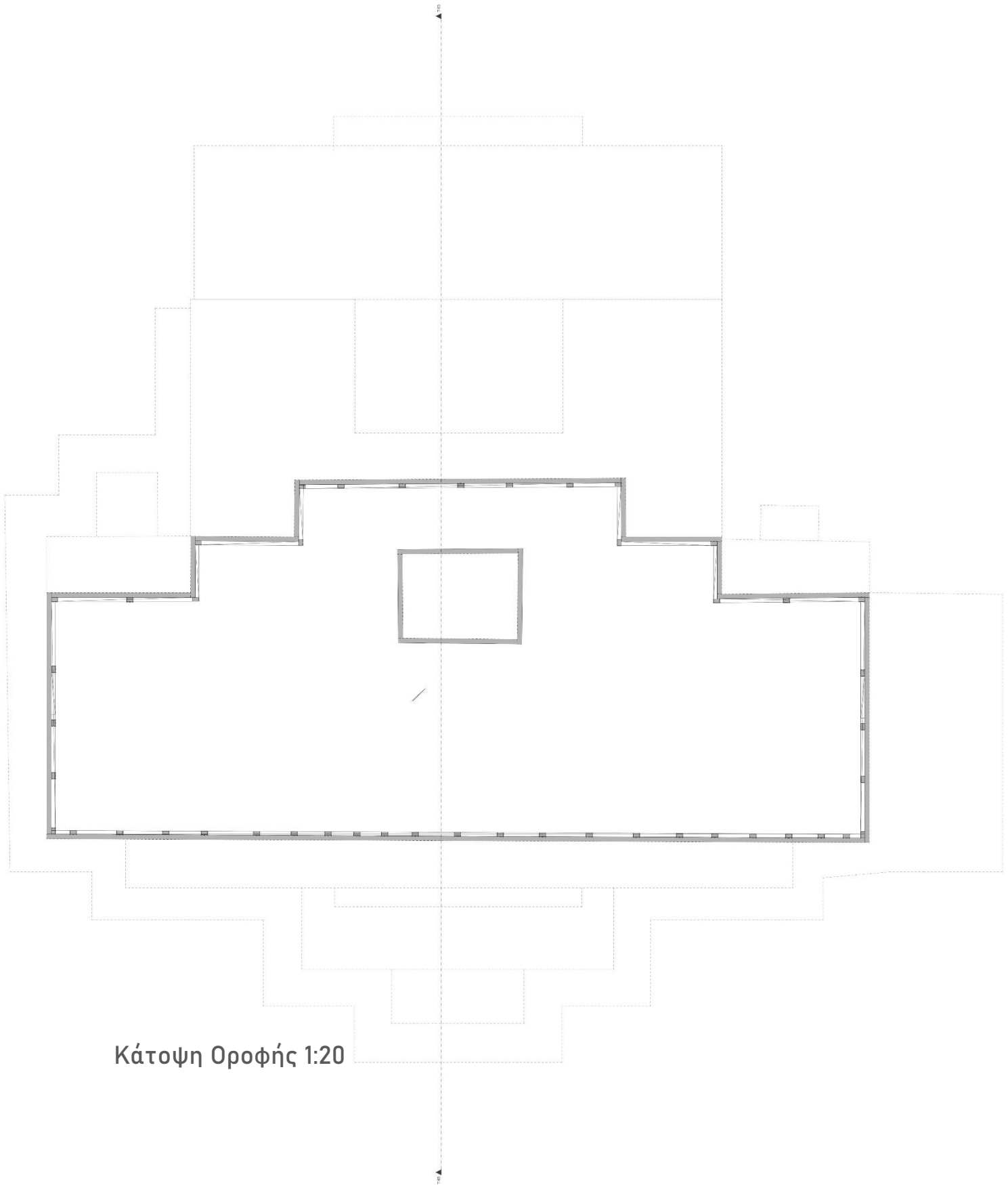
Κάτοψη Υπογείου 1:20

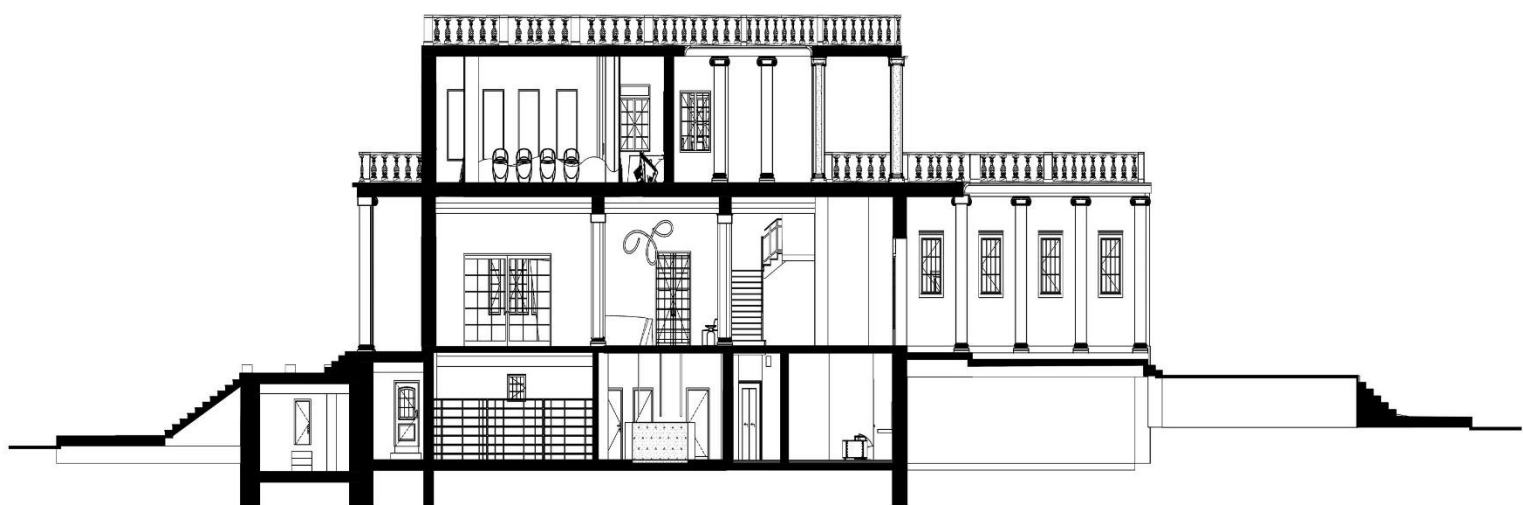

Κάτοψη Ισογείου 1:20

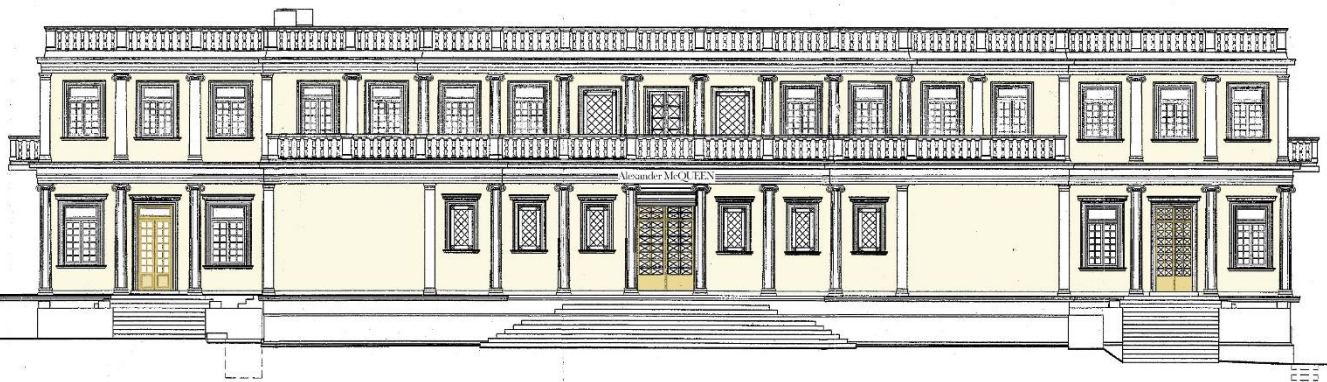

Κάτοψη Ορόφου 1:20

Τομή Α-Α 1:20

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

Χρωματική Όψη

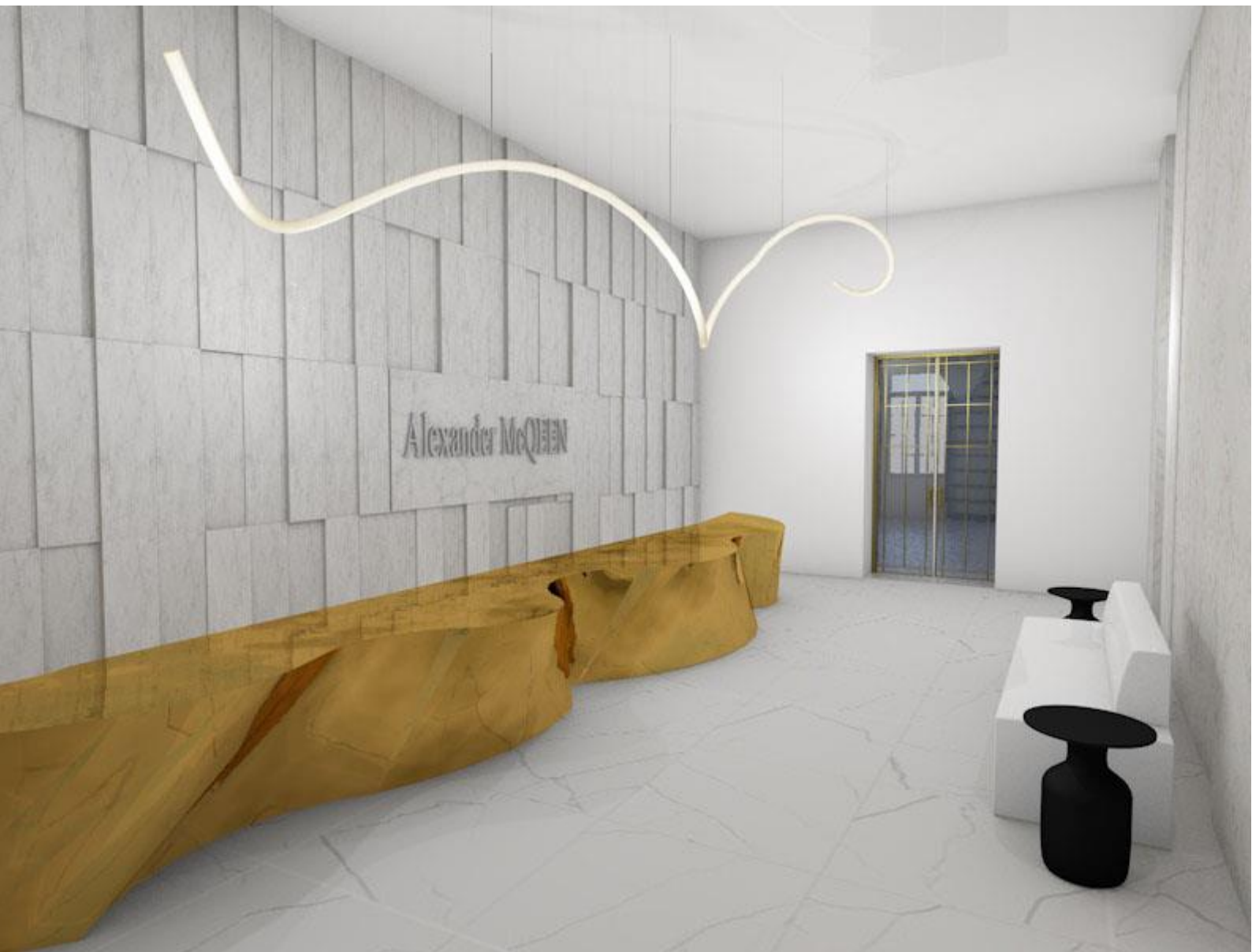
Τρισδιάστατες αναπαραστάσεις

Χώρος αναμονής υπογείου

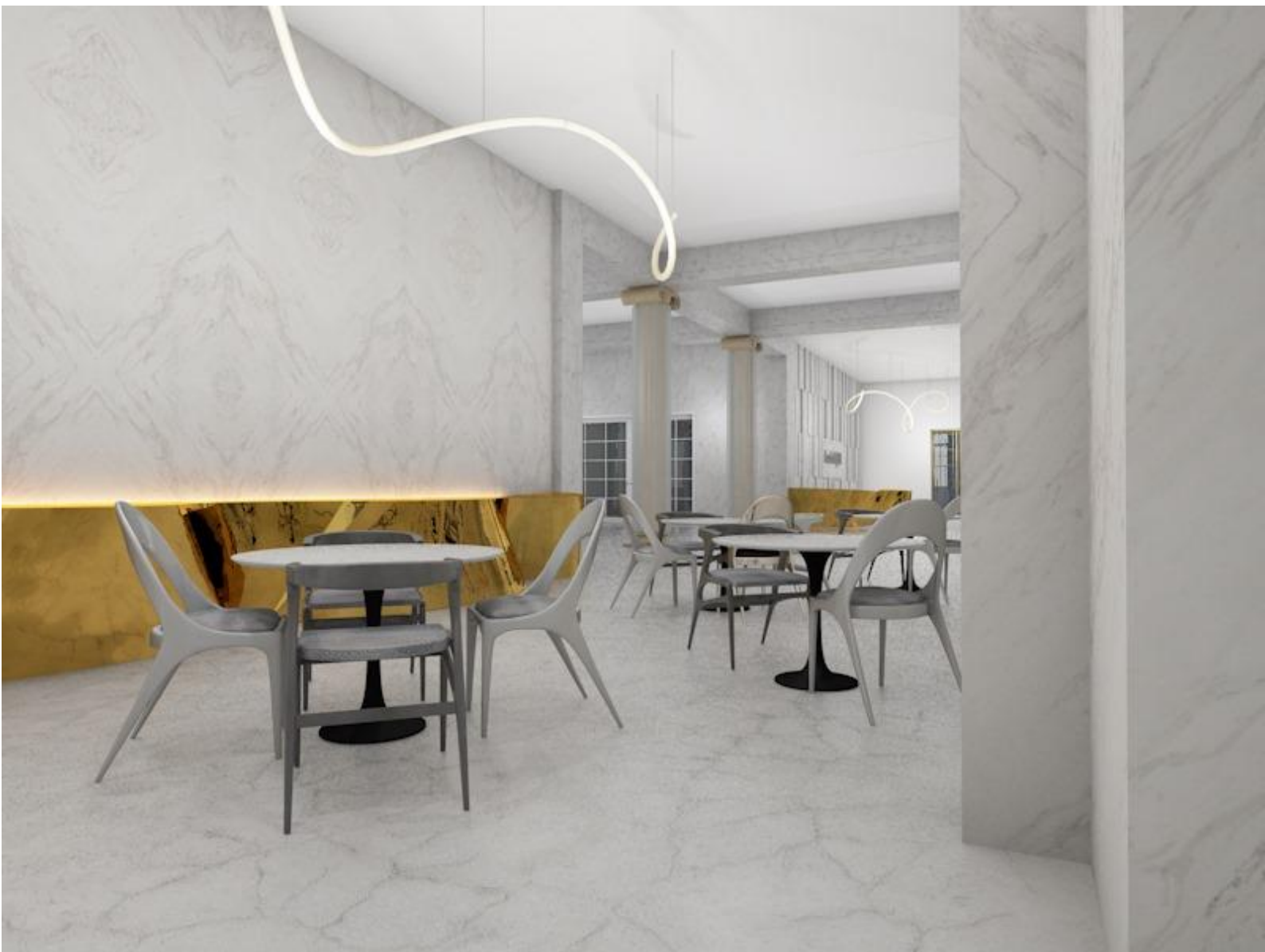
Φουαγιέ

Κεντρικός χώρος υποδοχής ισογείου

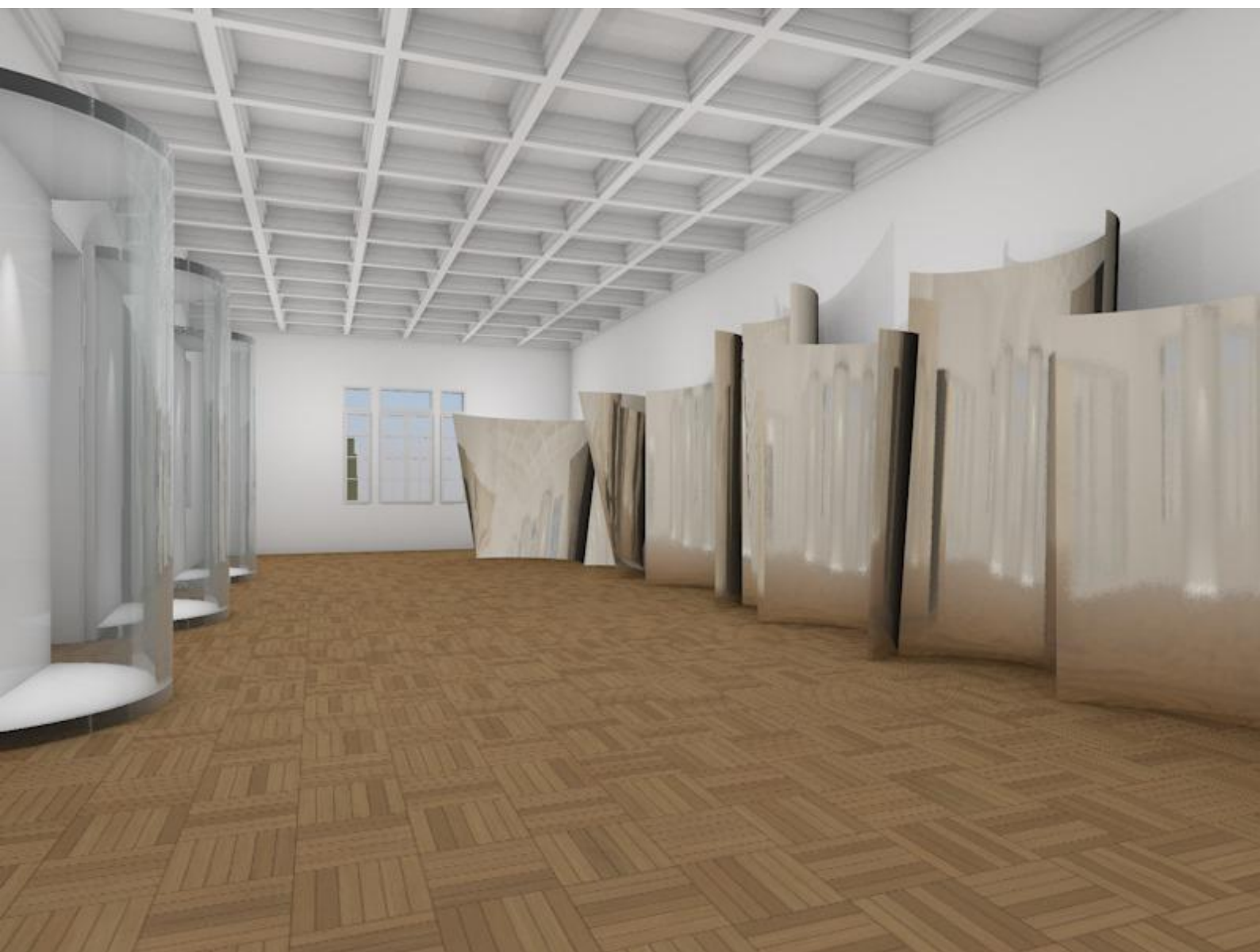
Κεντρικός χώρος υποδοχής ισογείου

Χώρος καφετέριας

Χώρος αρχείου

Εκθεσιακός χώρος

Γραφείο καλλιτεχνικού διευθυντή

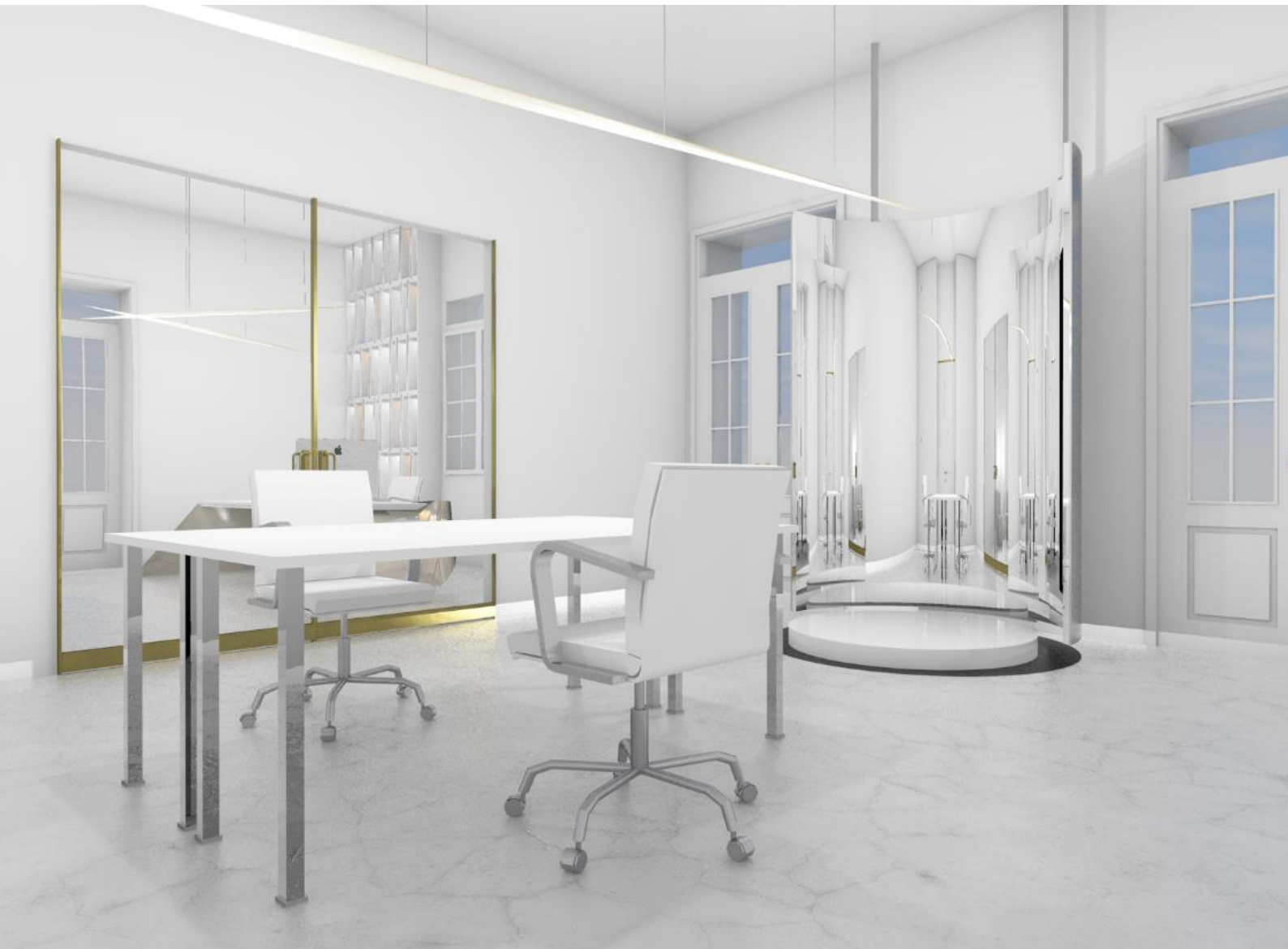
Γραφείο καλλιτεχνικού διευθυντή

Γραφείο καλλιτεχνικού διευθυντή

Γραφείο καλλιτεχνικού διευθυντή

Ατελιέ καλλιτεχνικού διευθυντή

Γραφεία σχεδιαστικού τμήματος

Γραφεία σχεδιαστικού τμήματος

Meeting Room

Meeting Room

Meeting Room

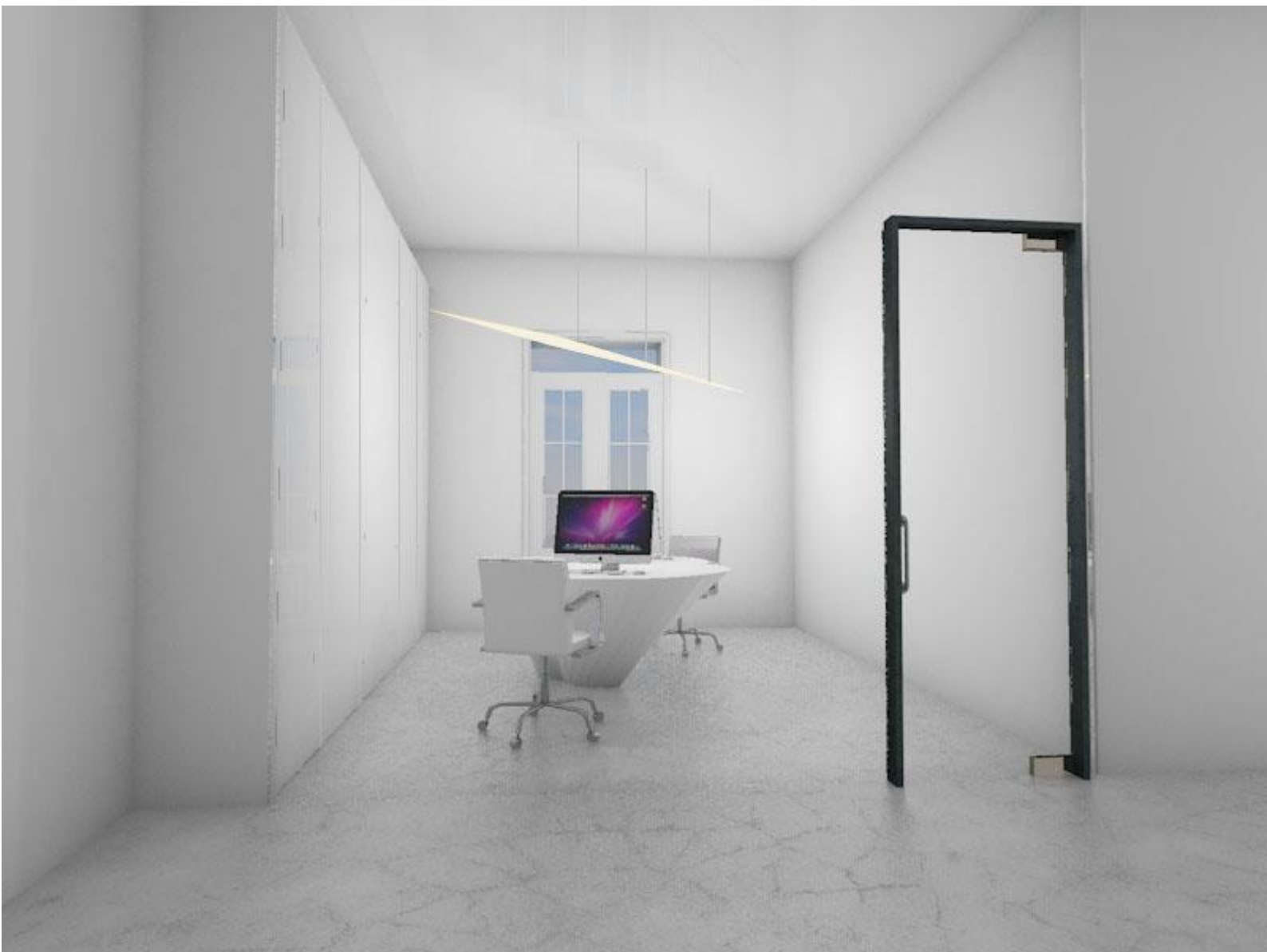
Meeting Room

Χώρος υποδοχής – Γραμματεία

Τμήμα μάρκετινγκ & social media

Νομικό τμήμα

Γραφεία εξαγωγών, χονδρικής και πωλήσεων

Γραφείο γενικού διευθυντή

Βιβλιογραφία

Ιστότοποι:

- Επίσημη ιστοσελίδα Δήμου καλαμαριάς κεφ. Ιστορία: <https://kalamaria.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AF%CE%B5-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%85/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1/>
- 2017: «Στρατόπεδο Κόδρα: Η ιστορία της περιοχής και τα σημερινά βήματα για την παραχώρησή του» <https://left.gr/news/stratopedo-kodra-i-istoria-tis-periohis-kai-ta-simerina-vimata-gia-tin-parahorisi-toy>
- Γ. Θεοχαρίδης, 1977: «Καλαμαριά» (Από την ιστορίαν τής βυζαντινής Χαλκιδικής), Μακεδονικά 17, σελ. 261κ.εξ. <https://ejournals.e-publishing.ekt.gr/index.php/makedonika/article/viewFile/5931/5669.pdf>
- 2013: «Ένας Άγιος περιγράφεται από μία συγγενή του», Διακονήματα <http://www.diakonima.gr/2013/11/23/%CE%AD%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%AC%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%85%CE%B3%CE%B3%CE%B5/>
- Cambridge Dictionary, 2021 <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/high-end>
- YOUR DICTINARAY <https://www.yourdictionary.com/high-end>
- Κατικαρίδου Ιωάννα: «Τα «Απολυμαντήρια της Καλαμαριάς». Ιστορικές προσφυγικές μνήμες» <http://www.thessgiatro.gr/index.php/topics/thessaloniki-videos/item/4901-ta-apolumantiria-tis-kalamarias-istorikes-prosfugikes-mnimes>
- Νίκου Ασλανίδη 2021: «Τα «Απολυμαντήρια» Καλαμαριάς τόπος Ιστορικής Μνήμης!», Μακεδονία <https://www.makthes.gr/ta-apolymantiria-kalamaria-s-to-pos-istoriki-s-mni-mis-352259>
- Δάφνη Τσάρτσαρου: «Πλαζ Αρετσούς: η αγαπημένη πλαζ του παρελθόντος, σήμερα» <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/thessaloniki-my-home/plaz-aretsoys-simera/>
- Μαριλένα Βασιλειάδου, 2016: «ΤΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΚΑΡΑΜΠΟΥΡΝΟΥ» <https://www.thinkfree.gr/%CF%84%CE%B1-%CE%BE%CE%B5%CF%87%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%83%CE%85%CE%B3%CE%B3%CE%B5/>

- [E%B1-%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BC/](https://www.parallaximag.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki-ta-stratopeda-tou-tote-kai-tou-simera)
- Εύα Καβάζη, 2020: «Παλιά Θεσσαλονίκη: Τα στρατόπεδα του τότε και του σήμερα»
<https://parallaximag.gr/thessaloniki/palia-thessaloniki-ta-stratopeda-tou-tote-kai-tou-simera>
 - Cityportal Team, 2015: «Καραμπουρνάκι ή Μικρό Καραμπουρνού ή Μικρό Έμβολο»
<https://cityportal.gr/karampouyrnaki-h-mikro-karampouyrnou-h-mikro-embolo-70714-217-64-0/>
 - Μυρτώ Τούλα, 2021: «Η θλιβερή εγκατάλειψη στο εμβληματικό Παλατάκι»
<https://parallaximag.gr/thessaloniki/chartis-tis-polis/thliveri-egkatalepsi-sto-emvlimatiko-palataki>
 - Μηχανή του Χρόνου: Το Παλατάκι της Θεσσαλονίκης που εγκαταλείφθηκε και λεηλατήθηκε
<https://www.mixanitouxronou.gr/to-palataki-tis-thessalonikis-poy-egkatalEIFthike-kai-leilatithike-eiche-dothei-sti-vasiliki-oikogeneia-os-therini-katoikia-alla-filoxenoyse-y-poyrgoys-kai-ton-konstantino-karamanli-drone/>
 - Θάνος Τάκης, 2015: «Παλατάκι (Κυβερνείο): Ένα ερείπιο πολυτελείας στη Θεσσαλονίκη»
<https://web.archive.org/web/20170202000818/http://www.komistes.gr/%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BA%CE%B9-%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%80%CE%B9%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CF%85%CF%84/>
 - 1997: «Καραβάτζιο στη Θεσσαλονίκη», Ριζοσπάστης.
<https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3640378>
 - 2016: «Θεσσαλονίκη: Στο "Παλατάκι" μόνος κάτοικος ο... φθοροποιός χρόνος», Kerdos
<http://www.kerdos.gr/oldarticles.aspx?artid=1889954>
 - The Editors of Encyclopaedia Britannica, 2010: « Alexander McQueen British fashion designer», Britannica.
<https://www.britannica.com/biography/Alexander-McQueen>
 - Biography.com Editors, 2017: «Alexander McQueen», Biography.
<https://www.biography.com/fashion-designer/alexander-mcqueen>
 - Vienna Vernose, 2011: «How Alexander McQueen Disrupted Fashion - CR examines the method behind his madness on the

- anniversary of McQueen's passing», crfashionbook.
<https://www.crfashionbook.com/fashion/a26836785/alexander-mcqueen-disrupted-fashion-legacy-birthday/#>
- Μπάρδης Νικόλαος, 2015: «Αλεξάντερ Μακ Κουίν: Η άγρια ομορφιά της μόδας», Το Βήμα
<https://www.tovima.gr/2015/04/09/vimagazino/aleksanter-mak-koyin-i-agria-omorfia-tis-modas/>
 - 2015: «Alexander McQueen: Savage Beauty - About the Exhibition», Victoria and Albert Museum
<http://www.vam.ac.uk/content/exhibitions/exhibition-alexander-mcqueen-savage-beauty/about-the-exhibition/>
 - Agencies via Xinhua, 2010, «Famous fashion designer Alexander McQueen dies at 40», china.org, άρθρο,
http://www.china.org.cn/arts/2010-02/12/content_19418177.htm
 - Steff Yotka, 2020: «10 Years Ago, Alexander McQueen's Plato's Atlantis Show Imagined Fashion's Future», VOGUE, άρθρο,
<https://www.vogue.com/article/alexander-mcqueen-spring-2010-platos-atlantis>
 - Sarah Mower, 2006: «Alexander McQueen Fall 2006 Ready-to-Wear», VOGUE RUNWAY, άρθρο,
<https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2006-ready-to-wear/alexander-mcqueen>
 - 2000: «Alexander McQueen», VOGUE RUNWAY, άρθρο,
<https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2001-ready-to-wear/alexander-mcqueen>
 - Sarah Mower, 2006: «Alexander McQueen Fall 2009 Ready-to-Wear», VOGUE RUNWAY, άρθρο,
<https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2009-ready-to-wear/alexander-mcqueen>
 - Sarah Mower, 2006: «Alexander McQueen Spring 2010 Ready-to-Wear», VOGUE RUNWAY, άρθρο
<https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2010-ready-to-wear/alexander-mcqueen>
 - Radhika Seth, 2021: «11 Years On: Remembering Alexander McQueen's Most Fantastical Catwalk Moments», VOGUE
<https://www.vogue.co.uk/gallery/best-alexander-mcqueen-runway-shows>
 - 2014: «Alexander McQueen's Most Memorable Collections», Harper's BAZAAR UK, άρθρο
<https://www.harpersbazaar.com/uk/fashion/fashion-news/news/g21565/alexander-mcqueens-most-memorable-collections/>

Βίντεο :

- 2015: «The Museum of Savage Beauty: The Armadillo Boot», Victoria and Albert Museum.
<https://www.youtube.com/watch?v=wgs6aLATOJ8>
- Ian Bonhôte and Peter Ettedgui, 2018: «McQueen & I» documentary.
- 2015: «The Museum of Savage Beauty: The 'Alien' shoe», Victoria and Albert Museum.
<https://www.youtube.com/watch?v=d8Y8uburhjq>
- 2015: «The Museum of Savage Beauty», Victoria and Albert Museum
https://www.youtube.com/watch?v=_bZcwpgrJ-k
- Kate Farrell, Christopher Noey, 2011: «Alexander McQueen: Savage Beauty - Gallery Views 2011»
<https://www.youtube.com/watch?v=Pg0HwLAJyV0&t=1s>
- Kristin Knox, 2010: «Alexander McQueen: Genius of a Generation», Bloomsbury Publishing
- Marcel Haedrich, 1971: «Coco Chanel : Her Life, Her Secrets»

Βιβλία

- Κολώνας Β. 2012.
Θεσσαλονίκη 1912-2012. Η Αρχιτεκτονική μιας εκατονταετίας.
UNIVERSITY STUDIO PRESS